

СЛОВО

Без мови немає нації!

Протівими

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

15 (496), 16–22 квітня 2009

19 КВІТНЯ — СВІТЛЕ ВОСКРЕСІННЯ ХРИСТОВЕ

**ПАСХАЛЬНЕ ПОСЛАННЯ
ПАТРІАРХА КІЇВСЬКОГО І ВСІЄЇ
РУСИ-УКРАЇНИ ФІЛАРЕТА**
Преосвященним архіпастирям, боголюбивим пастирям, чесному чернецтву та всім вірним Української Православної Церкви Київського Патріархату

Дорогі браття і сестри!
ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Цього року християни святкують Воскресіння Христове в умовах світової фінансової кризи. Гнів Божий відчували на собі всі країни, зокрема й Україна. Як нам радіти пасхальною радістю, коли скорбота прокотилася по всьому світу і доторкнулася до серцець безлічі людей? Чи треба нам радіти в таких умовах? Не просто треба, а й необхідно!

Учні Ісуса Христа плакали і ридали, коли їхнього Учителя розіп'яли, і Він помер на хресті. Їхня скорбота була набагато глибшою і тяжчою, ніж наші теперішні біди. Але апостоли зраділи, побачивши воскреслого Господа (Див.: Ін 20, 20). І справдилося те, що обіцяв їм Спаситель перед Своїми стражданнями: "Я знову побачу вас, і зрадіє серце ваше, і радості вашої ніхто не відбере від вас" (Ін 16, 22).

Як же нам не радіти? З одного боку, у Воскресінні Господа нашого Ісуса Христа відкрилася Його Божественна слава. Його Воскресіння засвідчило, що Він є Владикою смерті й життя. Подолавши смерть силою Своєї всемогутності, Він показав світові, що Він є Син Божий, Творець всесвіту, що в Його руках перебуває все видиме і невидиме. Багато чудес звершив Він упродовж Свого земного життя, але чудо Воскресіння є вінцем усіх чудес, є основою нашої релігії, головною опорою нашої віри в Божественне достоїнство Ісуса Христа і Його вчення. Як говорить апостол Павло, якщо Христос не воскрес, то марна і наша віра (Див.: 1 Кор. 15, 17).

З іншого боку, торжество Воскресіння Христового є і власним нашим торжеством. Бо, за словами апостола Павла, як в Адамі всі ми вмираємо, так у Христі всі оживемо (Див.: 1 Кор. 15, 22) у загальному воскресінні.

Внаслідок такої надзвичайної важливості Воскресіння Христового Свято за своїм достоїнством перевищує всі інші християнські свята.

Якщо Воскресіння Христове має для нас таке важливе значення, якщо воно є торжеством з торжеств, то як нам не радіти навіть у теперішніх наших скорботах і бідах! Якщо Ісус Христос є Син Божий і Владика всесвіту, то чого нам сумувати? Не без Його волі сталася світова фінансова криза, бо Він сказав, що і волосина не падає з голови людини без волі Отця Небесного. Невже ви думаете, що все, що сталося у світі, сталося без волі Бога? Безумовно, з волі Бога! А якщо це так, то в Його руках і припинення світової фінансової кризи.

Але чому вона виникла?! Невже випадково? Ні, не випадково! Значна частина християн відступила від Бога, і замість поклоніння своєму Творцю і Спасителю ці люди стали кланятися золотому тільцю, стали служити мамоні. Християни забувають про вічні духовні цінності й підмінюють їх споживачтвом, тобто матеріальним, тимчасовим. Тому заради Свого чоловіколюбства, для того, щоб відвернути християн від вічної загибелі, й попустив Бог руйнацію їхнього ідола — світової фінансової системи, щоб показати, що Він є Владикою всесвіту, а не гроші.

Воскресіння Христове дає нам надію, що Господь наш Ісус Христос, Який подолав смерть, має владу і над усіма нашими проблемами. Він попустив кризу, Він і знищить її. Але нам, християнам, треба навернутися до Бога всім своїм серцем, всією душею і всією істотою.

Апостол Павло говорить: "Вірний Бог, Який не попустить вам, щоб ви були спокушені більше, ніж можете, але разом зі спокусою дасть і полегшення, щоб ви могли перенести" (1 Кор. 10, 13).

Бог благодіє і піклується не тільки про всіх загалом, а й про кожного зокрема. Христос Спаситель говорить: "Немає волі Отця вашого Небесного, щоб загинув один з малих цих" (Мф 18, 14), маючи на увазі тих, що вірують у Нього. Але Він хоче, щоб і всі ті, що не вірують у Нього, покалися і, увірувавши в Нього, спаслися.

Апостол Павло свідчить, що Бог "хоче, щоб усі люди спаслися і досягли пізнання істини" (1 Тим. 2, 4). За допомогою фінансової

кризи Господь закликає нас до пізнання істини, до вічних благ, до Царства Небесного.

Хоч би якою слабкою була наша віра, Церква не перестає нагадувати нам про те, що Воскресіння Христове є джерелом життя і миру, руйнуванням смерті й пекла. Воно дає нам благодатну силу перемагати всі труднощі й скорботи. Кончина людини для християн вже є не смертю, а упокоєнням і сном. Бо Бог наш не є Бог мертвих, а живих, і всі ми — живі діти Отця Небесного.

Дорогі браття і сестри! Сердечно вітаю вас із великим Святом Пасхи Христової. Молитовно бажаю від Воскреслого Христа великих і багатих милостей преосвященним архіпастирям, які ревно несуть своє єпископське служіння на славу Божу і задля утворення в Україні єдиної Помісної Православної Церкви; пастирям — смиреним трудівникам на ниві церковній, які ретельно виконують свій пастирський обов'язок; ченцям, які подвигом добрим подвизаються, і всім благочестивим християнам, які з любов'ю беруть участь у житті Церкви.

Вітаю зі святом Пасхи Христової Президента України Віктора Ющенка, Український уряд, Верховну Раду, Збройні сили України, всіх християн і весь український народ. Поздоровляю зі Святом Воскресіння Христового українців, які живуть за межами України, але душею і серцем завжди з нами і не забувають ні рідного краю, ні віри своїх батьків, ні добрих звичаїв предків.

Нехай Воскреслий Господь Своєю благодаттю зміцнить наші зусилля — жити і працювати на благо Церкви і нашої Української держави, берегти православну віру, бути терплячими у випробуваннях, прагнути миру і злагоди і, згідно з ученням апостола Павла, носити тягарі одне одного.

Світло Воскресіння Христового нехай надає нам благодатну силу перебороти всі труднощі, які випали на нашу долю, щоб усім нам стати спільниками вічного життя і завжди прославляти Спасителя нашого Ісуса Христа! Амінь.

Воїстину Христос Воскрес!

**ФІЛАРЕТ,
Патріарх Київський і всієї Руси-України**
Пасха Христова
2009 рік, м. Київ

УКРАЇНСЬКИЙ
РОДОВІД ГОГОЛЯ

6–7

ПЛЕКАЙТЕ ЛЮБОВ

8–9

НОВІ ПОЕЗІЇ
ІРИНИ ЖИЛЕНКО

11

ЗАПАЛІТЬ СВОЮ
СВІЧКУ

12

ФІЛОСОФІЯ СЕРЦЯ

15

«Кілька кланів борються, щоб горувати над усім».

Іван ДРАЧ

Серед наших сусідів і братів візьмемо Росію, Білорусь, Казахстан. У Росії лінія Єльцин—Путін—Медведев робить об'єднаним російський етнос, а разом з тим життя російської демократії зведене до сміхотворних зусиль — Україна постає перед Росією як небувалий розквіт вільної людини. Кожен «плетє», що хоче, — і це є предметом заздощів москалів: читайте Шмелєва, Кисельова, Каспарова та інших у «Бульварі Гордона».

Із Білорусі щойно повернулися Павличко і Лубківський — не можуть натішитися величчю Білоруською бібліотекою. Письменники, сябри наші дорогі, скаржаться, та це входить до їхніх обов'язкових постулатів. А хіба не скаржаться письменники в Грузії всуціль демократичного і всуціль антиросійського Саакашвілі? Були позабирали в них новозбудовані приміщення, прищемили хвіст «писакам», аби знали своє місце. Яка різниця між «бачкою» Лукашенком і проамериканським грузинським кумом нашого Президента?!

Нурсултан Абишевич Назарбаєв, найхитріший з хитрих, усіх опозиціонерів відомих (Олжас Сулейменов, Мухтар Шиханов та інші) поробив послами в різних країнах (від Європи до Китаю), жоден з них не відмовився від високої честі. Казахи відроджуються, Астана росте, українцям (яких чисельно не менше мільйона!) бракує учнів, щоб зробити українську школу в столиці Казахстану!.. Казахи — за! А в українців у самій Україні — демократія. Кілька кланів віртуозно і безперспективно борються за те, щоб горувати над усім. Слава Богу, що позбавляє їх розуму, основного багатства людини. Не дай, Боже, свині роги!.. Та це вже ми ронимо вбік, бо не знаємо, що буде завтра, де дінесть головний здобуток помаранчевих днів — свобода слова...

То чому ж замість об'єднання національно-демократичних сил маємо роз'єднання, розколи, подрібнення?

«КОЖЕН МОЖЕ БУТИ ОСОБИСТІСТЮ»

Продовжуємо дискусію про єдність національно-демократичних сил.

У 1989—1991 рр. мали перед собою основну фортецю, яку треба було розвалити. Наче розвалили, та основна її сила — російська потуга — лише переформатувалась, зробила іншу дислокацію авангарду і ар'єргарду, замість КПРС накинула нам на шию Російську православну церкву, яка в нас зветься українською, розпаношівся російський бізнес, російські ЗМІ панують, а російська псевдоеліта має обійми українського електорату.

Недавно генеральний директор Палацу «Україна» Мозговий, де суцільно панують гості з Московії, у своєму російськомовному інтерв'ю тишився тим, що і хор Верьовки буде представлений у нашому найпрестижнішому залі. Це звучало точно так, слово в слово: «Я рад за наше українство, що воно ще жевріє...» Отож у цьому і є наша вбивча правда: ми з вами ще жевріємо!.. В Українській державі, з українським Президентом, українським міністром культури, з Палацом «Україна»...

Останні події на Тернопільщині теж не свідчать про об'єднання сил національно-демократичного спрямування. Піднялася «Свобода» Тягнибока, зате невідь звідки виперли «регіони» (замість комуністів і соціалістів). Хиріє партія Ющенка, ледве животіє УНП Костенка — електорат прагне нових імен, не хоче вірити тим, хто його постійно дурить. Люди воліють помилитися на новому імені, аніж послизнутися на старому. Заполітизоване суспільство робить враження суспільства хворого, але ніхто його не лікуватиме, коли воно само себе не вилікує. Тверезий погляд на речі, на перебіг подій — ось чого бракує всім нам.

Це вже жорстока необхідність, а не добре побажання. Орієнтація

на конкретні справи, хай і не дуже масштабні, але виразні й суттєві. Хіба не на цьому має зупинитись наша згорьована душа?!

Світ спішить і нас переганяє. А оскільки планета кругла, то й ми часто опиняємося попереду, коли нас доганяють по якомусь «енному» невідомому нам витку — були попереду нас, а це вже, бач, позаду трюхикають. Хто не знає переживань стаєрів на великому стадіоні — хіба ви не бігали?! Не переживаймо надміру, набираймося сили, ще ж нам бігти та бігти, норму ж виконати треба! Стадіон історії дивиться, ехидне століття інше століття переплітує — а що то за нова команда, яка гарна форма, які прапори переливаються до золотом, то блакитню. От чого це ті прапорносці виривають знамено — хай би вже домовились і бігли по черзі один за одним, а то не лише біжать, а й лаються та б'ються дорогою — звідки в них стільки тої сили береться?!

Жарти жартами, але вже весна йде до нашого гордонського народу.

Озираючись на світовий досвід, бачиш, що створити щось вартісне і позитивне надзвичайно тяжко, а зруйнувати дуже швидко і розуму багато не вимагає. На своєму скромному життєвому досвіді я розумію, що варто дякувати за кожну золоту зернину, яку хтось посіяв попереду тебе, а ти вже можеш нахилитися перед колоском. Чим більше літ, тим більше дослухаєшся до мудрості століть.

Хай не дивним для вас буде моє схиляння перед древніми, хай зі сфери наче не близької, але правда — наша...

...Особистий досвід Фукідіда (454—396 чи 399 до Р. Х.), найвидатнішого історика Стародавньої Греції, переконує його в тому, що військові дії визначаються не талантом стратегів і героїзмом воїнів, а дріб'язковістю політиків і сліпими примхами натовпу. З часу Пелопонеської війни минуло дві з половиною тисячі літ, та чи дуже змінилися людські іпостасі, коли ми готуємося до Єврофутболу — 2012?!

З «Історії» Фукідіда для нас може бути цікавою промова Перікла (490—429 рр. до Р. Х.), афінського стратега, над загиблими афінськими воїнами: «Ми розвиваємо нашу схильність до прекрасного без надмірностей і віддаємося наукам, не пощербивши сили духу. Багатство ми цінуємо лише тому, що вживаємо з користю, а не заради порожньої бравади. Визнання у бідності в нас ні для кого не є ганьбою, але велику ганьбу ми бачимо в тому, що людина сама не намагається позбавитися бідності працею».

Коротше кажучи, я стверджую, що місце наше — школа всієї Еллади, і вважаю, що кожен із нас сам по собі може з легкістю і довершеною виявити свою особистість в найрізноманітніших життєвих умовах... Усі моря і землі відкрила перед нами наша відвага і повсюди спорудила вічні пам'ятники наших лихоліть і звитяг» (Енциклопедія, Старовинний світ, ст. 494).

А хіба ж ми не степова Еллада, за Гердером?!

Квітень 2009 р.

«РОСІЙСЬКИЙ БЛОК» І СДПУ(О) «ПРИМІРЯЮТЬ» КАНДИДАТІВ

Володимир ПРОЦЕНКО, м. Севастополь

Якщо Леонід Кравчук не приховує симпатій до Арсенія Яценюка, то «Російський блок» поки що приглядається до цього політика. Хто-хто, а Арсеній буде поступливішим у проросійській політиці, адже він колишній член уряду Януковича і колишній заступник Одеського мера Цушка. До помаранчевих він потрапив, дякуючи політичній інтуїції. Але погляди Яценюка завжди залишалися у золотій середині між синьо-білими і помаранчевими. Кожен із блоків вважає його «своїм», але насправді він слуга інтелектуалів, що від СДПУ(О) перейшли до «Єдиного Центру», аби не втрачати владних крісел. Можливо, це таємний проект хитрого Кравчука, що намагається повернути собі тїньову владу. Арсеній для цієї ролі підходить. Він розумний, безмірно поступливий і при такому наставникові, як Леонід Кравчук, і такому радникові з твердою рукою, як Леонід Кучма, був би «кишеньковим» президентом.

Не уявляю молодого Арсенія в ролі Президента України і Гетьмана українського Козацтва. Чи не зарано? У будь-якому разі мене ніхто не переконує, що він до цього готовий. Арсеній багато разів у політичній кар'єрі йшов на поступки зубатим політичним «кардиналам». Я ще раз ознайомився з життєвим шляхом цього політика і дійшов висновку, що він — політичний «везучик», який, маючи відповідні риси, вписувався в ту чи іншу роль. Та, на жаль, хоч би де він працював, не завойовував геройських звершень і справу не доводив до кінця.

Нині Арсеній замахнувся на «перше крісло» в державі. Схоже, що це може бути другий Леонід Кучма. Мої сумніви підтверджуються діями його прихильників у Севастополі, коли він агітував за свою кандидатуру на посаду Президента України 9 квітня 2009 року в залі міського Центру культури і мистецтв. Зала була заповнена переважно представниками «Російського блоку» та СДПУ(О). Політики місцевих партій, присутні тут, вжахнулися, особливо представники «Нашої України», які зовсім не були задіяні в організації зустрічі. Зустріч і прес-конференцію організував колишній кадебіст, запеклий есдек, спецкор «Голосу України» Магдич. Для багатьох громадських засобів масової інформації Магдич зробив прес-конференцію з Арсенієм Яценюком закритою, мовляв, щоб не було провокацій. До «провокацій» він зарахував і голову Севастопольського міського об'єднання ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка, головного редактора газети «Дзвін Севастополя». Це той громадський діяч, який раніше опікувався зустріччю Яценюка у залі Севастопольського національного технічного університету з виборцями «Нашої України» на минулих виборах до Верховної Ради. Магдич поставив двох охоронців, і десяток журналістів обурливо сперечалися, розгадуючи, до якого проекту належить Яценюк.

І ось закінчилася прес-конференція. Вийшов Яценюк, щільно затиснутий фалангою охорони, і пройшов повз ображених журналістів...

Віталій МАТЯШ, журналіст

НА ЗАХИСТ НАЦІЇ

Професор Іван Белебеха здійснив системний аналіз джерел та витоків антиукраїнської політики в Україні.

2008 року в одному з харківських видавництв побачила світ цікава політологічна книжка професора Івана Белебехи «Ворожі гнізда в Україні». Кожен, хто уважно прочитає її, отримає вичерпну відповідь, які політичні сили в Україні прагнуть підірвати процеси українського державотворення. Не секрет, що обрана автором тема потребує не лише глибоких знань, а й особистої мужності та любові до Батьківщини. Як бачимо, Іван Белебеха з відкритим забралом боронить Україну.

«Хоч би які великі були московські наслідства, вони не дають москалям жодного законного права на Україну».

Пилип Орлик

Хвиля за хвилею «котятьсяся» по Україні політичні й неполітичні «протести» існуючих і вигаданих національних меншин, етнічних груп, релігійних організацій, політичних партій, — підкреслює Іван Белебеха у «Вступному слові». Тривалий шантаж федералізмом, відривом Східних земель України від Західних, заяви про те, що Україна — це ніяка не держава, постійні провокації методом спорудження пам'ятників комуністичним і царським правителям, шельмування всіх компонентів української державності, зловий інформаційний простір, розгул чужих ідеологій, національні образи корінної, титульної нації — все це складові одного ланцюга, який автор називає «ворожими гніздами в Україні».

І. Белебеха визначає низку соціально-політичних та економічних чинників, що руйнують українське

суспільство й державу: захоплення влади гендлярсько-лихварською «елітою», знищення економічного потенціалу нашої держави, що призвело до масового зубожіння населення, знищення інтелектуального потенціалу країни. І з такими висновками вченого важко не погодитися.

На думку професора Івана Белебехи, нам загрожує замаскована й почасти відкрита окупація України в ідеологічній сфері, в інформаційному просторі, в економіці через брак узгоджених кордонів, присутність антиукраїнських політичних партій, громадських організацій, військових формувань, а ще в культурному полі, а найбільше — у мовному питанні.

«Головна причина нещастя нашої нації — брак націоналізму серед широкого загалу її».

Микола Міхновський

Російський комунізм винищує українську еліту передусім у Харкові та Києві як столицях підрадянської України. Натомість заповнив ці міста зрадницьким або байдужим елементом. І така провокативна операція, підкреслює Іван Белебеха, дає сатанинські плоди й тепер, через багато років після її здійснення. Тривала окупація отруїла не тільки столиці, а й провінцію. Утворився російсько-малоросійський соціально-політичний прощарок суспільства, який зовні має фарі-

сейське обличчя, але вірно служить імперії.

«Нації, де переважають «нейтральні»,... неминуче засуджені на смерть і рабство».

В'ячеслав Липинський

Кожної виборчої кампанії антиукраїнські сили з люттю «виходять з окопів» й атакують усе українське: Самостійну Соборну Українську Державу, державні символи, українську націю і націоналізм, національно-визвольну боротьбу ОУН і УПА, сучасних українських патріотів. Дістається й давнім світочам: І. Мазепі, Т. Шевченку, С. Петлюрі, Є. Коновальцю. Ці сили будь-що намагаються виконати замовлення Москви, який не подобається незалежна Україна.

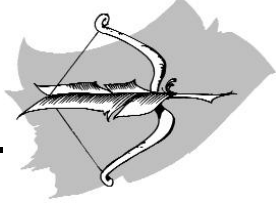
Автор доходить висновку, що в Україні діє потужна україноненависницька сила, яка репрезентує окупаційні сили Росії в їхньому намаганні повернути Україну під юрисдикцію імперії. Ці ворожі сили абсолютно не приховують своїх намірів. Вони дедалі нахабніше і відвертіше діють в Україні, створюють російські блоки, партії, горлають про утиски росіян в Україні. Але жодним словом не обмовляється про утиски українців у Росії. Така ситуація, наголошує Іван Белебеха, образлива для української нації. Українство не може далі миритися з таким ненормальним явищем.

«Не можна інакше дивитися на світ, як із нутра власної нації».

Юрій Липа

Окремі розділи книжки присвячено характеристикам державно-політичної атмосфери в сучасній Україні, вадам президентської, законодавчої та урядової гілок української влади. Характеризуючи систему влади, автор надає значної уваги політично-кримінальній сваволі олігархічних кланів, українофобії, зрадничеству, аморальності та бидлократії як явищам сучасного українського політикуму. Чимало уваги автор приділив змісту й формам діяльності антиукраїнських «ворожих гнізд» у Києві, Харкові, Криму, на Донеччині й Слобожанщині, а також надає характеристику моральних якостей та ідейно-світоглядних переконань деяких науковців, журналістів, громадських діячів, політиків, які виказують українофобські ідеї.

Через кризу український уряд не зможе профінансувати збільшення кількості пільговиків, які отримують чорнобильські виплати.

Про це йшлося під час парламентських слухань про наслідки чорнобильської катастрофи. Якщо Верховна Рада підтримає збільшення

КАБМІН ХОЧЕ ЗВУЗИТИ ТЕРИТОРІЮ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ ЗОНИ

кількості чорнобильських пільговиків, Кабмін буде змушений додатково шукати 2 млрд грн. За умов економічної кризи знайти їх неможливо. Уряд, навпаки, виступає за скорочення списку населених пунктів з визначенням “забруднена територія”. Це підтвердив міністр з надзвичайних ситуацій Володимир Шандра: “Результати паспортизації засвідчили, що на цей час 332 населені пункти, які належать до зони радіоактивного забруднення, за радіологічними показниками можна вивести з цього статусу”. Це підтримує і місцева влада, адже області, де є радіоактивно забруднені міста і села, втрачають привабливий для інвестицій імідж.

У Міністерстві праці та соціальної політики додають, що грошей на виплату пільг для чорнобильців у бюджеті закладено вдесятеро менше, аніж потрібно. Проблема поглиблює ще те, що в Україні з’явилося дуже багато “псевдо-чорнобильців”, констатують чиновники.

Проти намірів уряду категорично виступають лише самі постраждалі від аварії на ЧАЕС. 25 квітня вони хочуть провести всеукраїнську акцію протесту, щоб захистити свої права.

У грудні 2008 р. Європейська комісія заявила про намір виділити 1,5 мільйона євро на реалізацію проєктів, спрямованих на розвиток

територій України, забруднених внаслідок чорнобильської катастрофи. Влітку 2009 року завершать проєктувальні роботи та розпочнуть будівництво саркофагу над четвертим реактором Чорнобильської АЕС.

Міністр МНС Володимир Шандра повідомив, що вже завершено стабілізацію конструкцій ЧАЕС, що забезпечує їхню надійність. “На об’єкті виконують дуже великий обсяг робіт, їхнє фінансування буде повністю забезпечене. А будівництво ведеться під контролем міжнародних організацій”.

За матеріалами Інтернету підготував Євген БУКЕТ

Юрій ІЛЛЕНКО,
письменник, кінорежисер,
лауреат Державної премії
України ім. Т. Шевченка

СУРМИ КІНДЕРЕВИЧА

Ні, я не помилюся з назвою, хоч в Іоана Богослова сурмили янголи. Те, про що сурмили янголи в “Об’явленні Іоана”, здійснилося. Апокаліпсис здійснився в Чорнобилі, але... не до кінця. Саме про те, як уникнути кінця світу, й сурмить Кіндеревиц. Варто всім прислухатися і почати діяти разом з ним.

У мене є достатньо підстав вважати, що дезінформація, якщо по-народному — брехня супроводжує апокаліптичну катастрофу на ЧАЕС від самої ідеї розмістити атомну станцію в головах Києва й аж донині.

Доля розпорядилася так, що в квітні 1986 р. на третій день по чорнобильській катастрофі в понеділок зранку я опинився в кабінеті другого секретаря ЦК КПУ Івашка. Там став мимовільним свідком закладення фундаменту цієї брехні. Об 11:00 подзвонив Щербицький до Івашка і спитав: “Що будемо давати в “Новинах” про події на ЧАЕС?” І сам відповів: “Повторимо те, що передасть з Москви програма “Время” о 21:00, слово в слово”. “Другий” (Івашко) погодився із вказівкою “Першого” (Щербицького) і сказав мені довірливо: “Вчора, тобто в неділю о 15:30, я (тобто Івашко) своїми власними ніжками стояв на кришці реактора четвертого блоку ЧАЕС. Нічого страшного там не відбулося...”

Ті, хто не говорять нам правди про стан повнеченого вибухом четвертого реактора сьогодні, теж присягаються, що стояли або стоять власними ніжками на кришці реактора чи власним пальцем заміряють щоденно температуру в тому печі, й нічого, палець навіть не червоніє від брехні.

Через 23 роки після катастрофи на ЧАЕС, у квітні 2009-го доля привела мене до Кіндеревиц. Вчений, який розробив апаратуру, що унеможливила запрограмований законами фізики й атомною номенклатурою Кремля вибух силою 20 мегатонн на ЧАЕС, живе в старенькому батьківському будиночку в передмісті Києва біля Боярки. Дорога до нього побудована ще, без сумніву, Павкою Корчагіним, і зруйнована не гірше за четвертий реактор. Я ледве дістався до Кіндеревиц на японському позашляховику. Не знають японські конструктори українського ринку, а то постачали б нам щось міцніше — на кшталт місяцеходів. До речі, апарат, який може дезактивувати радіацію “слонячої ноги” четвертого блоку, відпочиває у Кіндеревиц в сараїчку в дворі, бо у вченого немає власної лабораторії. Це не той апарат, що працюватиме на ЧАЕС, а його прототип, на якому пройшли всі випробування. Патенти (американські й українські) на цей винахід науковець показав, пригощаючи нас смачним чаєм. Під час чайної церемонії було нам продемонстровано і висновок на відкриття вченого із сімома мокрими печатками і сімома підписами керівників найповажніших академічних профільних інститутів.

Чаєм, власне, пригощала чарівна дружина Анатолія Володимировича, пані Людмила. Вона ж показала нам у комп’ютері креслення справжніх великих U-подібних апаратів, що зупиняють останній акт запланованої апокаліпсисом катастрофи. Не вдаватимусь у нау-

Анатолій Кіндеревиц та Юрій Ілленко попри все, залишаються оптимістами

кові пояснення, бо все одно кваліфіковано зробити це не зможе, — занадто складна матерія. Прочитую лише самого вченого: “Вже зроблено патентування способу пониження активності ядер у камерах пониження інтенсифікації фізичних процесів і спосіб пришвидшеної дезактивації радіоактивних відходів у камері підвищеної інтенсифікації фізичних процесів”.

Сподіваюся, сам Анатолій Володимирович Кіндеревиц на прес-конференціях розкриє всю проблематику і відповідь на питання журналістів найближчим часом. Чому найближчим часом? Тому що “слоняча нога” таїть у собі 20-мегатонний вибух, і ще тому, що наближається **26 квітня** — день, коли раз на рік усі політики говорять лише про чорнобильську катастрофу, але в плані самокрасування: які вони мудрі, людяні й незамінні, як різко зростають їхні рейтинги на тлі падіння радіаційних рейтингів об’єкта “Укриття” (OU).

Проте спробую окреслити проблему і засоби її розв’язання на підставі того, що почув і побачив за три години гостювання у вченого і прочитання однієї з його книжок “Ще раз про “Саркофаг”. — К.: ВД “Екмо”, 2008. Цю книжку написано так, щоб її зміг зрозуміти кожен. Проте наклад мізерний — 500 примірників. Усього в Кіндеревиц сім “повноформатних” монографій. Але то суто наукові тексти, які можуть зрозуміти лише вчені. Більшість академічних учених України в теорію Кіндеревиц не вникають або не хочуть визнавати її з причин, дуже далеких від академічної науки і дуже близьких до корпоративних інтересів. Сотні мільйонів у валюті, які кружляють над об’єктом “Укриття”, диктують свої закони, сильніші за закони фізики.

Проект Кіндеревиц почався з відкриття професора Пулковської обсерваторії М. Козирева. Професор М. Козирев спрямував телескоп на точку дійсного перебування зірки, а не на ту, звідки надходив світловий сигнал, що летів до нас 217 років. Детектор астронома зареєстрував миттєвий сплеск напруги, хоч сигнал з тієї точки мав дістатися Землі лише через 217 років. Це довело, що існують потоки простору-часу, які випромі-

нюють великі маси матерії. Вони створюють рівень ентропійного (розсіяного) часу, що визначає стан матерії у Всесвіті. Все поступово змінює свої розміри — від електрона до “чорної діри”. Цим було доведено, що швидкість світла не є константою, а залежить від рівня ентропійного простору-часу, який вимірюється спеціальною величиною — числом Хаббла. Цим обґрунтовувалось, що основним чинником спонтанного ділення ядер є постійне і неухильне зростання числа Хаббла.

Далі все було, як кажуть, справою техніки, якщо техніка в руках генія.

— Ми зробили, — без зайвого пафосу розповідає Анатолій Кіндеревиц, — лінзи фокусування потоків простору-часу і камери підвищення і зниження інтенсивності фізичних процесів. За допомогою комп’ютера продемонстрували всі прилади в процесі їх дії, неабияк вразивши уяву тими процесами, що відбуваються в об’єкті “Укриття”.

Зараз у “Саркофазі” близько 2000 кг урану-235 і 480 кг плутонію-239, що в сумі дорівнює 90 критичним масам, та ще близько 40 тонн інших радіоактивних елементів. Уся ця паливно спроможна маса (ПСМ) перетворюється на пил. Дисперсний пил субмікронного

розміру поводить себе як рідина, через це створюється ефект етажерки “слонячої ноги”, де на нижчих рівнях в окремих сховках відкладатиметься плутоній-235, уран-238, уран-235, а на горішніх поверхах зосередиться легка субмікронна радіоактивна субстанція.

2009-й — рік остаточного перетворення всієї ПСМ на дисперсний пил. Це загрожує ядерними інцидентами. На думку Анатолія Кіндеревиц, якщо не запобігти цим процесам, то 2013-й може стати роком ядерної катастрофи, яка зітре з лиця землі все, розташоване в радіусі 200 кілометрів від об’єкта “Укриття”.

Після розмови з А. Кіндеревицем, членом-кореспондентом Міжнародної академії інформатизації, академіком Української академії оригінальних ідей, я зробив висновок, що є чотири гіпотетичні сценарії фільму жахів на об’єкті “Укриття” і лише єдиний сценарій — від Кіндеревиц — з хеппі ендом, тобто щасливим розв’язанням проблеми.

ТРЕБА ЗРОБИТИ ВСЕ МОЖЛИВЕ І НЕМОЖЛИВЕ, ЩОБ БУВ РЕАЛІЗОВАНИЙ СЦЕНАРІЙ ПОРЯТКУ ЗА КІНДЕРЕВИЦЕМ

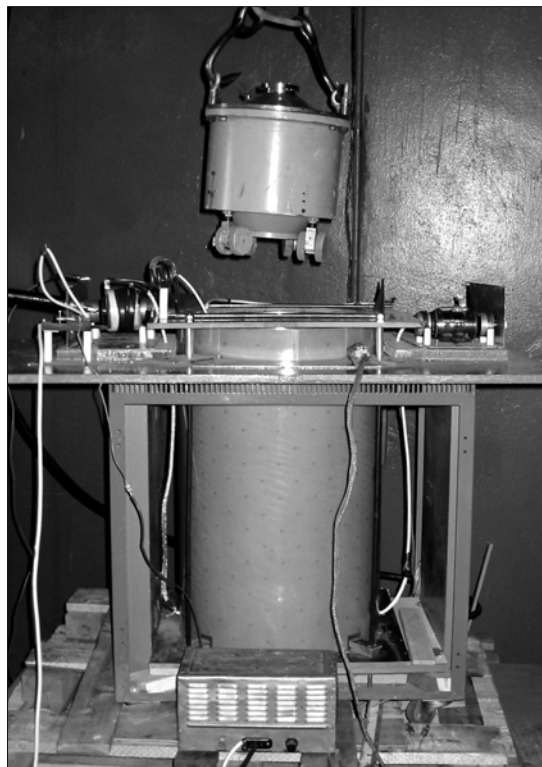
Отже, об’єкт “Укриття”. Сценарії А, Б і В. Це сценарії “найгуманніші”: якщо впаде перекриття; зокрема, через деградаційні чинники конструкції (А), або через землетрус силою 3—3,5 бала (Б), або через стороннє втручання (В), то багатотонна покрівля, що посує з висоти 59 метрів на горішній рівень зруйнованого реактора — “слонячої но-

ги” на позначці 48 метрів спрацює як велетенський поршень і викине зі швидкістю 75 метрів на секунду на висоту 500 метрів масу дрібнодисперсного радіоактивного пилу, якого вислатить на всю Європу й половину Азії. Якщо сприятиме вітер, то Північна і Південна Америка та й Австралія теж будуть уражені. Викид в атмосферу такої активності — це вже всесвітня катастрофа.

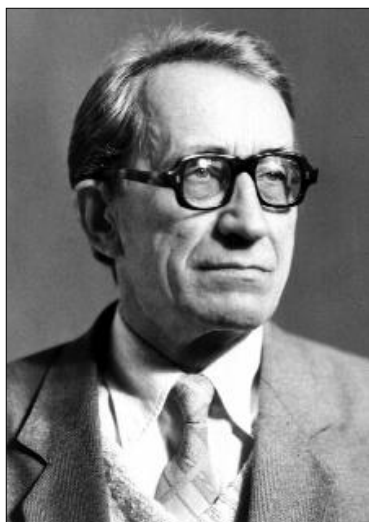
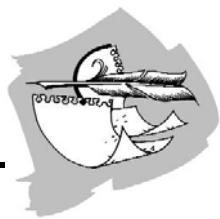
Сценарій Г. Найнебезпечнішою за наслідками може стати самовільна ланцюгова реакція в надрах об’єкта “Укриття”, яка може закінчитися ядерним вибухом такої сили, що дорівнює вибуху бомби 20 мегатонн. Буде зруйновано всі будівлі у радіусі 200 кілометрів...

Діюча модель апарату радіаційної дезактивації стоїть в Кіндеревиц в сараї. Я сам бачив. Креслення U-подібної промислової установки бачив у його комп’ютері. Машина (велетенський військовий “Урал”) з генераторами і всіляким начинням для тієї U-подібної установки, виготовленої Кіндеревицем і його геніальними співробітниками власноруч, стоїть на території “Ленкузні” — я бачив фото. Кажуть, її хочуть продати...

Треба зробити все, щоб проєкт Кіндеревиц запрацював. Тут, в Україні.

Пристрій для прискореної дезактивації радіоактивних відходів. Угорі — вольфрамовий контейнер з радіоактивними відходами

Іван ЮЩУК,
професор

Продовження.
Початок у ч. 1, 2, 3, 5, 7,
9, 11, 13, 14 за 2009 р.

УРОК 16.

ЧАСТИНИ МОВИ. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЇХ

1. Поділ слів на частини мови.
2. Загальна характеристика частин мови.

1. Поділ слів на частини мови

Усі слова залежно від їхнього лексичного значення, граматичних ознак, способів змінювання і ролі в реченні поділяються на десять частин мови.

Частини мови діляться на **самостійні** (повнозначні), які в реченні можуть виступати членами речення, і **службові** (неповнозначні), які виконують допоміжну роль у побудові речень.

До самостійних належить шість частин мови: іменник, прикметник, числівник, займенник, дієслово, прислівник. Дієприкметник і дієприслівник не є окремими частинами мови, це — форми дієслова.

До службових належить три частини мови: прийменник, сполучник і частка.

Вигук становить окрему частину мови, що не належить ні до самостійних, ні до службових.

Усі самостійні частини мови, крім прислівника, змінюються. Прислівник, службові частини мови і вигук не змінюються.

2. Загальна характеристика частин мови

Перевірте себе. Запишіть підряд слова за частинами мови в тому порядку, як вони названі в таб-

УРОКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ПІДГОТОВКА ДО ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ

лиці: іменники, прикметники, числівники і т.д.

Триста, ущухати, вчасно, вікно, знахідка, тихий, бачиш, оскільки, отже, гов!, умілий, кожний, вшанування, спокійний, вйокає, над.

Ключ. З других букв має скласти перша частина вислову давньоримського поета Публілія Сіра: “... собі — ніколи”.

УРОК 17.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІМЕННИКА

1. Граматичні ознаки іменників.
2. Рід іменників. 3. Число іменників. Збірні іменники. 4. Відмінки іменників.

1. Граматичні ознаки іменників

Іменником називається **самостійна** частина мови, що **називає предмет** і відповідає на питання **хто?** або **що?**

У граматиці предметом вважається все те, про що можна запитати хто це? або що це? Отже, предмети — це *хлопець, учениця, кінь, голуб, стіл, дерево, світло, спека, відвага, цвітіння, похід, фантазія, думка.*

Іменники характеризуються певними граматичними ознаками.

За значенням усі іменники поділяються на **назви істот** і **назви неістот**.

Серед назв істот розрізняємо назви осіб і назви тварин.

До **назв осіб** належать назви людей, а також назви різних дійових осіб у художніх творах: *чоловік, дитя, дочка, токар, директор, депутат, мрійник, велосипедист, Микола, Петренко, Ягня, Мальований Стопл, Вітер.*

До **назв тварин** належать назви всіх представників тваринного світу, включаючи найпростіших: *кит, слон, корова, свиня, поросля, ластівка, карась, рак, метелик, жук, черв'як, гідра, мікроб.*

Серед назв неістот розрізняємо:

1) назви **чітко окреслених** предметів і понять, тобто назви охоплених зором речей, деталей, частин тіла, різних мір, місяців, днів тижня, термінів, а також назви населених пунктів: *стілець, поріг, трактор, кран, ключ, дуб, рука, ніс, метр, кілограм, серпень, вівторок, квадрат, катет, Київ, Конотоп;*

2) назви **нечітко окреслених** предметів і понять, тобто назви предметів, що не охоплюються зо-

ром, не мають певних меж, збірні назви, назви територій, великих споруд, речовин, явищ, почуттів, дій, станів, ознак, ігор, абстрактних понять тощо: *слях, ліс, космос, зерно, листя, Крим, Памір, замок, завод, пісок, глина, грім, буря, радість, гнів, біг, футбол, сон, свіжість, прогрес.*

Назви бувають загальні і власні. **Загальні назви** даються багатьом однаковим предметам та поняттям: *тракторист, кінь, заєць, садок, книжка, газета, гора, річка, трава, конвалія, стебло, ніжність, думка, намір.*

Власні назви даються окремим предметам, щоб відрізнити їх від інших подібних: *Степан, Петро, Венера, Марс, Дніпро, Дунай, Волинь, Донбас, Чернігів, Золотоноша, “Молодь України” (газета), “Веселка” (видавництво).*

Власні назви пишуться з великої букви.

Іменники (щоправда, не всі) мають рід, змінюються за числами й відмінками, поділяються на відмінні й групи відмінювання.

Перевірте себе. Запишіть іменники у дві колонки: 1) назви чітко окреслених предметів і понять; 2) назви нечітко окреслених предметів і понять.

Вітер, льон, ніготь, інтерес, апельсин, стронцій, намір, екзамен, усюдихід, відблиск, ефір, клубок, дощ, аршин, ефект.

Ключ. З перших букв має скластися початок прислів'я: “... а з лісу виводить”.

2. Рід іменників

Іменники бувають чоловічого, жіночого або середнього роду. Рід іменника визначаємо, співвідносячи його з *він, вона, воно* або поєднуючи з *цей, ця, це: цей суддя (він), ця стаття (вона), це життя (воно); цей степ (він), ця путь (вона), це листя (воно), цей біль (він), цей Дніпро (він).*

Деякі іменники можуть бути **подвійного роду** (термін “іменники спільного роду” неточний) — чоловічого або жіночого: *убогий сирота й убога сирота, цей задавака і ця задавака, цей плакса і ця плакса; чоловічого або середнього: цей ледащо і це ледащо, цей базікало і це базікало; жіночого або середнього: така головище і таке головище, чорна хмарище і чорне хмарище.* Рід таких іменників визначаємо за контекстом.

Щодо роду **незмінюваних** іменників, то треба мати на увазі таке:

1) назви осіб мають рід відпо-

відно до статі: *цей аташе, цей кабальєро, ця леді, ця мадам;*

2) назви тварин мають чоловічий рід: *цей шимпанзе, цей поні, цей гну, цей какаду, цей боа; виняток: ця цеце (муха);* але якщо треба вказати на самку, назві надається значення жіночого роду: *ця кенгуру, ця шимпанзе;*

3) назви неістот мають, як правило, середній рід: *це кашне, це рагу, це меню, це кіно, це журі;* але: *ця кольрабі (капуста);*

4) власні назви мають рід відповідно до роду загальної назви: *штат Міссісіпі (він), ріка Міссісіпі (вона), місто Сочі (воно), річка Сочі (вона);*

5) незмінювані складноскорочені слова мають рід відповідно до роду іменника, який входить до аббревіатури в називному відмінку: *НБУ (Національний банк України — чоловічого роду), СБУ (Служба безпеки України — жіночого роду), ВАТ (Відкрите акціонерне товариство — середнього роду).*

Іменники, що вживаються тільки в множині, за родами не розрізняються: *ці двері, ці ворота, ці хитрощі, ці Суми, ці Карпати.*

Перевірте себе. Запишіть іменники у три колонки за родами: 1) середній; 2) жіночий; 3) чоловічий. Іменники, рід яких не визначається, не випишуйте.

Взірець, кабальєро, АТС, міледі, узбіччя, ВАТ, Ялта, плато, ножиці, меню, льодовня, джерело, скаут, собака, рагу, okaza, двері, Чилі (країна), Дніпро, ательє, листя, свіжість, сани, Міссісіпі (річка), біль, вдячність, квазімодо.

Ключ. З других букв має скластися закінчення вислову Вольтера: “Свобода полягає в тому, щоб...”

3. Число іменників. Збірні іменники

Іменники мають два числа: однину й множини.

Іменник в однині можна співвіднести з *він, вона, воно* або поєднати з *цей, ця, це: цей корінь (він), ця сосна (вона), це коріння (воно).*

Іменник у множині можна співвіднести з *вони* або поєднати з *ці: ці корені (вони), ці сосни (вони).*

Частина іменників вживається, як правило, тільки в однині. Вони означають:

1) назви речовин: *молоко, залізо, віск, кров;*

2) збірні назви: *студентство, молодь, дітвора, картоплиння, морква, листя, проміння, каміння;*

3) назви дій, якостей, почуттів: *хода, думання, біганина, далеч, синь, хоробрість, гнів;*

4) власні назви: *Оксана, Степан, Сосюра, Іваненко, Вінниця, Добротвір.*

Незначна кількість іменників має тільки множини. Вони переважно означають:

1) назви предметів, парних за своєю будовою: *ножиці, сани, ворота, штани, челюсті, груди;*

2) збірні назви: *люди, діти, кури, гуси, дрова;*

3) назви дій, станів, почуттів тощо (переважно іменники із суфіксом **-ощ-**): *лінощі, веселощі, мудрощі, задрощі, пахощі, жнива;*

4) власні географічні назви: *Карпати, Черкаси, Апенніни.*

Визначаючи число іменників, треба особливу увагу звертати на збірні іменники — вони, як правило, стоять в однині, хоч і називають сукупність багатьох предметів: *наша молодь, осіннє листя, коріння проросло.*

Перевірте себе. Запишіть іменники у дві колонки: 1) ті, що вживаються тільки в множині; 2) ті, що вживаються тільки в однині. Інших не випишуйте.

Взуття, штани, гарбузиння, сміття, віск, граблі, веселощі, гори, студентство, залізо, збори, груші, старість, Карпати, листя.

Ключ. З других букв має скластися закінчення вислову російського письменника І. Льфа: “Не треба боротися за чистоту, ...”

4. Відмінки іменників

Іменник, пов'язуючись у реченні з іншими словами, змінюється за відмінками.

В українській мові є сім відмінків, кожний з яких відповідає на певне питання:

1) називний — хто? що? (*син, яблуко; сини, яблука*);

2) родовий — кого? чого? (*сина, яблука; синів, яблук*);

3) давальний — кому? чому? (*синові, яблуку; синам, яблукам*);

4) знахідний — кого? що? (*сина, яблуко; синів, яблука*);

5) орудний — ким? чим? (*сином, яблуком; синами, яблуками*);

6) місцевий — на (в, при) кому? на чому? (*на синові, яблуку; синах, яблуках*);

7) кличний — хто? що? (*сину, яблуко; сини, яблука*).

Називний відмінок називається прямим, усі інші — непрямыми.

Називний і кличний відмінки вживаються завжди без прийменника, місцевий — завжди з прийменником, давальний відмінок, на відміну від місцевого, виступає майже завжди без прийменника (з давальним відмінком поєднуються тільки прийменники *назустріч, наперекір, навздогін, на противагу*): *І знов жага (на чому?) на світі жити, чинить добро, людей любити й віддати душі надбитий хист (чому?) країні рідній на користь (М. Старицький).* Усі інші відмінки можуть вживатися як з прийменниками, так і без них.

Щоб під час аналізу іменників не сплутати знахідного відмінка з називним або родовим, слід ставити до іменника відразу обидва питання *хто? що?, кого? чого? або кого? що?: За сонцем (хто? що?) хмаронька пливе, (кого? що?) червоні поли розстилає і (кого? що?) сонце спатоньки зове у (кого? що?) синє море (Т.Шевченко).*

В українській мові є іменники, які не змінюються. Це переважно слова іншомовного походження (*кашне, метро, парі, Перу, Чилі, Гейне, Дюма*), жіночі прізвища на приголосний та **-о** (*про Зою Гайдай, від Оксани Петрусенко*), а також деякі аббревіатури (*МЗС, ООН, райвно*, але: *у ЦУМі*). Відмінки таких іменників визначаємо за питанням, на яке вони відповідають у реченні або словосполученні.

Перевірте себе. Випишіть іменники без прийменників підряд у тому порядку, у якому відмінку вони стоять: 1) у називному; 2) у родовому; 3) у давальному і т.д.

Свічка, (на) кінець, (з) примусу, (завдяки) витривалості, справа, (з) успіхом, (при) здоров'ї, (круг) Києва, (про) князів, (в) ООН, (перед) кладкою, (за) участі, (услід) онукам, (у) далечинь, (за) вітром, (наперекір) бурям, (по) склі.

Ключ. З других букв іменників має скластися закінчення вислову американського письменника Р. Емерсона: “Слабкі люди вірять в удачу, сильні — ...”

Далі буде.

Таблиця 1

Частини мови	Питання	За значенням	Змінюваність
I. Іменник	хто? що?	самостійна, називає предмети	змінювана
II. Прикметник	який? чий?	самостійна, називає ознаки	змінювана
III. Числівник	скільки? котрий?	самостійна, називає кількість або порядок при лічбі	змінювана
IV. Займенник	хто? що? який? чий? скільки? котрий?	самостійна, вказує на предмети, ознаку, кількість	змінювана
V. Дієслово	що робити? що зробити? та ін.	самостійна, називає дію або стан	змінювана
VI. Прислівник	як? де? коли? чому? навіщо?	самостійна, називає обставини	незмінювана
VII. Прийменник	—	службова	незмінювана
VIII. Сполучник	—	службова	незмінювана
IX. Частка	—	службова	незмінювана
X. Вигук	—	особлива	незмінювана

ДОКИ СОНЦЕ ЗІЙДЕ...

Володимир ФЕРЕНЦ,
м. Івано-Франківськ

В українському інформаційному просторі багато мішанини. Серед замовного політичного читва трапляються речі, які можуть вийти тільки з-під пера захищеного недоторканністю і поважним званням нардепа. У цьому сенсі стаття Дмитра Табачника “Україна перед рассветом” в Інтернет-виданні “Версії” — своєрідне відкриття жанру. Це політпрограмний трилер у кризових сутінках.

Стиль доволі важкий, проте яка експресія! Якщо пропустити повз вуха безкультурну риторіку на адресу чинного Президента, можна дістатися до заповітних мрій нардепа про особливий “український світанок”, де не буде українських націоналістів разом з осоружним Ющенком. Автор щосили намагається перевтілитися в геніального Гоголя від політики, аж страшно стає: “Близится крик петуха, что прозвучит над Украиной после президентских выборов, и с ним близится предрассветное послешное бегство своры вампиров, с 2005 года пьющих кровь из народа!” Хіба не талановито як для політичного трилера?

Можна ще розважатись гумором нардепа-академіка, але надто вже він похмурий. Доволі моторошний літературний вступ до серйозної політичної програми Табачника: “Що робити... після Ющенка?” Ось така шестипунктова політпрограма з романтичною назвою “Україна перед світанком”:

1. Перехід України до федеративно-земельного устрою, бо збереження унітарності

загрожує “огаличенням” (тобто українізацією) Великій Україні.

2. Запровадження державного статусу російської мови як права “російського народу — одного з державотворчих в Україні”.

3. Відмова від державної політики етнічної уніфікації й від гасла “титильна нація”.

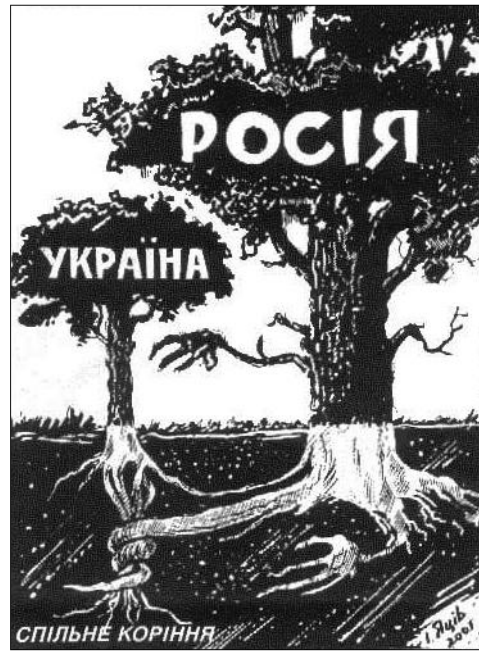
4. Відмова від державного втручання в конфесійне питання і від гасла “Єдина національна церква”.

5. Державні гарантії проти пропаганди фашизму і культивування націоналізму.

6. Державні гарантії нейтралітету України. Дали суто в ленінському стилі: “Без реалізації перелічених пунктів перемога над агресивним націоналізмом будет неполной и в итоге уйдет в песок”.

Цікаво, що першим союзником у боротьбі проти Ющенка й українських націоналістів Дмитро Табачник бачить Юлію Тимошенко і дає цінні поради для гарантованої перемоги: “нельзя бороться, не затрагивая главного, человеко-ненавистнической идеологии Ющенко и его клики, терпеть в составе правительства или называть коллегами одиозные фигуры вроде Васюныка, Вакарчука, Вовкуна, Сагана”.

Важко назвати цих людей націоналістами — вони звичайні українці й до жодних націоналістичних організацій не належать. Тут особлива логіка. Українці — отже, націоналісти, як писали класики марксизму-ленінізму. Тож уся програма боротьби з ющенківською спадщиною після президентських виборів зводиться до етнічних зачисток українців при владі, яких там і так небагато. Тому розлогі розмірковування академіка Табачника про фашизм в Україні можна розуміти по-різному.

Ніхто не знає, чим кращий фашизм у вигляді боротьби з уявним фашизмом в образі українського націоналізму.

Програма нещадного викорінення українського націоналізму стартувала задовго до президентських виборів. Сигнал подано: “Україна перед світанком!” Українці, тримайтеся, адже немає гарантії, що хтось не побачить вас в образі “фашиста” за незгоду з котримось із шести пунктів програми чи за елементарне бажання чути у відповідь українську мову. Українська драма “Доки сонце зійде, роса очі виїсть” може мати сучасне продовження, якщо програму Табачника вдасться реалізувати, звісно ж, руками самих українців та їхніми голосами на виборах.

СЛІДАМИ НАРОДНИХ ГЕРОЇВ

Олекса ПЕКУР,
м. Чернігів

Нагородними реверансами влади ніхто вже мало кого здивуєш. Чого лише варта плеяда державних мужів — Колесніков, Ківалов, Фірташ — і заслужених митців — Кук (Ані Лорак), Ліберман (Тіна Кароль), Данилко (Верка Сердючка), Козловський на ім'я Віталій. Інформація ж про лауреатів премії ім. Олекси Гірника (напевно, єдиний у світі випадок, коли людина самоспалюється на захист мови) просто приголомшила. Серед відзначених не знаходимо того луганського студента, який через суд, але домігся права навчатися в українському ВНЗ українською мовою. Не заслужив і той дивак-автолюбитель, який знову-таки у судовому порядку, але примусив українського автогіганта видрукувати технічну документацію українською мовою.

Здавалося б, нова Україна мала шанси почати якщо не з чистого аркуша, то принаймні суттєво переглянувши систему державних нагород і відзнак. Чому б, наприклад, не вшанувати всіх видатних діячів творчих професій однією відзнакою — “Народний митець України”. А то виходить, що у нас навіть архітектори “народні”, а поети і письменники — не спромоглися.

Тривають дискусії щодо Національної премії ім. Тараса Шевченка. Змінюються голови комітету, а невдоволення залишається. Переконали: не всі теперішні лауреати затишно почуваються в одному ряду з Миколою Шамотою (цькування Василя Стуса і не тільки), так само, як деякі колишні лауреати залюбки відмовилися б від звання, аби заслужити його вже у новій Україні. На жаль, нащадки знатимуть лауреата Анатолія Гайдамаку за оформлення музею Леніна, а не, скажімо, Меморіалу Героїв Крут. Показовими (і поки що єдиними) були відмови від нагороди і звання двох знаних діячів культури, внутрішня налаштованість яких на щирість і правду не викликає сумнівів, — Ліни Костенко й Олега Скрипки. Але поруч інший приклад — шанований поет і борець з тоталітаризмом за кілька днів до перемоги Майдану стає “останнім Героєм” з рук Президента Кучми. Кожен із них зробив свій вибір, і такими їх запам'ятає народ.

Найвища державна нагорода — звання “Герой України”. Не так давно відчутно героїзувалась гуманітарна сфера. Як правило, героїзація наростає з наближенням ювілейних дат.

Останні “батуринські” нагородження чималою мірою стосуються Чернігівщини. І якби радники Президента не поверхово володіли темою відродження історичної пам'яті, то їхню увагу привернули б події кінця 80—початку 90-х років. Тоді зусиллями чернігівських патріотичних організацій започатковувалася, як тепер виявляється, державницької ваги рух. Можна по-людськи зрозуміти нинішніх очільників держави, які у ті переламні роки робили кар'єру хто в Ощадбанку, а хто у відеобізнесі. Це вже згодом у них прокинеться громадянське почуття, і вони полинуть до державницьких справ. Але з логіки нинішніх нагороджень хіба не заслужила хоч би “Почесної грамоти” Президента (уряду, Верховної Ради) діяльність Чернігівської “Просвіти” — встановлення першого меморіального знака на честь гетьмана Мазепи і захисників Батурина, започаткування “Батуринських читань”. І це в тих непростих умовах — нагляд КДБ, утиски на роботі. Хіба не заслугове відзнаки дослідницька діяльність чернігівського просвітянина Сергія Павленка — автора кількох ґрунтовних праць про Івана Мазепу і його добу, героїчну і водночас трагічну долю Батурина? Рівною мірою це питання стосується й історії вшанування Героїв Крут.

Загалом тенденція у системі нагороджень стає зрозумілою — бюрократія і цю ділянку успішно підпорядкувала власним інтересам. За таких умов ентузіастів національного відродження, не адаптованих до вимог ринкового прагматизму, здебільшого опиняються поза контекстом. Доба аматорського романтизму завершується. Вкотре переконуєшся, що все має свою ціну і мотивацію.

ПОКРИВАЮТЬ СЕПАРАТИЗМ

Василь ПІПАШ-КОСІВСЬКИЙ,
голова Рахівського районного об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка, Закарпатська обл.

Рахівське районне об'єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка звернулося до Верховної Ради з проханням внести до порядку денного сесії питання про розпуск Закарпатської обласної ради, бо вона діє не на користь України.

7 березня 2007 року сесія обласної ради (голова Михайло Кічковський) ухвалила антиукраїнське рішення про те, щоб на Закарпатті замість української нації визнати “русинську”. Тоді із 75 депутатів, присутніх у залі засідань, за назву “русин” проголосували 70.

14 січня 2009 року чергова сесія обласної ради знов ухвалила антиукраїнське рішення: за надання 60 тисяч гривень на фінансування антиукраїнської газети “Подкарпатський русин”.

В області працюють деякі державні служби прорусинського спрямування. Так, 27 лютого 2007 року начальник управління освіти і науки облдержадміністрації Ю. Герцог надіслав у всі районні та міські управління освіти лист, у якому “просить сприяти” створенню у загальноосвітніх закладах “русинських недільних шкіл”.

До пана Герцога звернувся один із “русинських” ідеологів Валерій Падяк, який за радянської влади в УжДУ захистив дисертацію і здобув ступінь кандидата філологічних наук з української мови. Тепер цей кандидат наук називає головну мету “русинського ошколовання” — “здержати процес проукраїнщення народу”. Це означає, що в Українській державі в українських школах українських дітей такі “вчені” хочуть виховувати в антиукраїнському дусі, твердячи, що закарпатські українці — не українці, а їхня історія не має нічого спільного з Україною. Так, за останні кілька років у “русинських” недільних школах, яких уже 40, кількість учнів зросла до 20 в кожній.

Валерій Падяк виступає у телерадіостудії “Тиса-1” Закарпатської телерадіокомпанії, яка із задоволенням надає йому ефірний час для пропаганди свого мовного “школовання”.

“Вчений” Падяк очолює власне книговидавниче підприємство, друкує значними накладомі книжки. А ще пан Падяк каже, що у виданні “русинської літератури” і творенні “недільних шкіл” заслуга іноземних спонсорів. Нещодавно стало відомо, що “спонсором” є і московський фонд “Рускій мір”.

Усе це коїться за потурання Закарпатської обласної ради та її очільників. Пора покласти край діям сепаратистів.

ПІДТРИМАЙМО ПРЕЗИДЕНТА!

Л. РОМАНЮК,
лікар із 48-річним стажем,
нині пенсіонерка,
м. Львів

Шановна редакціє!
Ми, львів'яни, дуже любимо і шануємо Вашу цікаву і правдиву газету, якою постійно духовно збагачуємося.

Рідне слово живе і шириться через Вашу газету. На жаль, у місцевих газетах, крім пасквілів на нашого високодостойного всенародно обраного Президента Віктора Андрійовича Ющенка, нічого мудрого, доброго, патріотичного й об'єднувачого немає.

Бездарна діяльність урядів за останні п'ять років призвели Україну до небаченої інфляції, шаленого зростання цін, безробіття, знецінення української гривні, духовного зубожіння.

Юлія Володимирівна, якою ми всі захоплювалися і довіряли, вже з перших днів на посаді Прем'єра дала вказівку своїм олігархам шельмувати команду Президента, а потім і його самого, і робити все всупереч планам Президента. А провину за кризу перекладає на гаранта Конституції, якого вже не перший раз позбавлено певних повноважень не без її участі.

Дискредитація Президента України — це добре продумана і цілеспрямована, постійно діюча система, яка охоплює всю країну — від столиці до містечок і сіл.

З виступів Президента бачимо, що Віктор Андрійович неодноразово робить конструктивні зауваження урядові, пропонує власне бачення виходу з кризи і висловлює застереження. Прем'єр заявляє про бажання йти власним шляхом (це і грузинське питання, газове забезпечення, дефіцитний бюджет, російський кредит, питання продажу землі тощо).

Отже, нема злагоди! Це все ми бачимо. Комуні-олігархічний клан Медведчука, Симоненка, Мороза змінив Конституцію України без волі українського народу. Ось і безлад у країні!

З якою ж люттю і ненавистю проти всього українського п'ята колона, українофоби, союзнники по коаліції обливають брудом Віктора Андрійовича лише за те, що згадав заборгований імперією 10 мільярдів українців, обзирують фашистком, що відзначив мужність і нескореність українських патріотів — Романа Шухевича та Степана Бандери.

Хто ще в Україні з політичних вождів порушив і загострив українське національне

питання, питання Єдиної Помісної Української Православної Церкви, питання Голодомору, увічнення героїв Крут, ОУН-УПА, гетьмана Мазепи, наших національних героїв, відновлення козацької слави Хортиці, Чигирини? Величезна заслуга Віктора Андрійовича у відновленні мистецького Арсеналу, козацької столиці Батурина та відкритті музею радянської окупації в столиці, ще у багатьох державних добрих справах.

А скільки зроблено у соціальній сфері! Це і відкриття сімейних будинків для сиріт, плата за народження дитини, підвищення пенсій багатодітним матерям, інвалідам дитинства, сиротам тощо.

А найголовніше досягнення нашого Президента — це свобода. Хіба це не найбільше національне українське досягнення? За це полягли мільйони українців у ГУЛАГах, крівицях. Це і є національна ідея, яку несе суспільству український Президент.

Гідко чути і дивитися на наклепників усіх мастей, яких постійно запрошує Шустер на свою “Свободу слова”. Може, настав час спинити шустеризм в Україні?

Поганий вплив на людей має телебачення, кіно. Телепростір зомбує молоде покоління. Суспільство задихається від цієї нечисті. А народні гроші — у злодіїв, які обікрали, приватизували весь інформаційний простір.

Наш позитив — це Перший Національний телеканал з його змістовними передачами і 5 канал. Вони на своїх плечах винесли помаранчеву революцію. Сьогодні лише тут можна подивитись і послухати правдиву інформацію. Добрі й теплі слова хочеться сказати про Львівське радіо, про Перший канал Національного радіомовлення, а особливо про Радіо “Культура”, яке упродовж місяця ми, його шанувальники, позбавлені можливості слухати. Чи це тільки мешканців Львівщини від'єдали від цього каналу? Нічого довідатись неможливо.

Дуже просимо редакцію газети “Слово Просвіти” допомогти повернути наш улюблений канал “Культура” на Львівщину і запобігти “прихватації” цих радіоканалів.

Невже не зрозуміло, що без злагоди між різними гілками влади, без підтримки одна особа не може принести омріяне щастя всьому народові, та ще й після трьохсотлітньої бездержавності, зрощення та денационалізації суспільства, за шаленого спротиву комуні-олігархів проти всього українського? Президентіві потрібна підтримка!

Тарас ЧУХЛІБ,
доктор історичних наук

Закінчення. Початок у ч. 13 за 2009 р.

Протягом 1715—1716 років далекий родич Гоголя виконував обов'язки наказного стародубського полковника. Після ув'язнення в Петропавлівській фортеці в Петербурзі наказного гетьмана Павла Полуботка 1723 року разом з групою старшин добивався обрання нового гетьмана і збереження автономних прав України-Гетьманщини. Його заарештували разом з генеральним осавулом В. Жураківським як односторонніх гетьмана П. Полуботка. До смерті царя Петра I перебував в ув'язненні. Після обрання гетьманом Данила Апостола Яків Лизогуб став генеральним обозним. Протягом 1733—1734 років був наказним гетьманом і командував козацьким військом у поході на Польщу, під час якого завойовував Варшаву, Гданськ та інші польські міста. Пізніше брав участь у російсько-турецькій війні 1734—1739 років, де, зокрема, відзначився в поході на Очаків.

Яків Лизогуб був серед генеральних старшин, які восени 1745 року добивалися відновлення гетьманського уряду й зустрічалися з імператрицею Єлизаветою Петрівною. Після трирічного перебування в Петербурзі захворів на параліч. Помер 24 січня 1749 року й похований в Олександрівсько-Невській лаврі. З ініціативи та часткового авторства далекого пращурка Гоголя складено т. зв. Лизогубівський літопис, що охоплював події з 1506 до 1737 року, в якому провідною стала думка збереження державної автономії України-Гетьманщини.

Одним із найвідоміших предків Миколи Гоголя у третьому поколінні був генеральний бунчужний і полковник Чернігівського полку Юхим Лизогуб. Він відзначився як видатний український полководець під час Великої Північної війни 1700—1721 років. Спочатку очолював українських козаків, що здійснили похід до Прибалтики й допомагали московським стрільцям воювати там зі шведами. 1702 року саме полковник Юхим Лизогуб на чолі своїх підрозділів допоміг російському цареві Петру I відвоювати у Карла XII землі у гирлі Неву, де згодом заснували Петербург.

Батько Юхима й інший гоголівський пращур — четвертому поколінні наказний гетьман та чернігівський полковник Яків Кіндратович Лизогуб (1620—1998) відомий тим, що допоміг Петрові I отримати одну з найбільших військових перемог у XVII столітті — вигнати турків з Азовської фортеці (1696). Під час багатьох штурмів Азова саме 14 тисяч українських козаків під керівництвом наказного гетьмана Якова Лизогуба зуміли допомогти союзницькій московській армії перемогти численний гарнізон Османської імперії.

ТАНСЬКІ, ПАЛІІ ТА ЗАБІЛИ — ПРЕДКИ МИКОЛИ ГОГОЛЯ

Поряд із представниками заслуженого козацько-старшинського роду Лизогубів великий внесок до генетичного коду Миколи Гоголя зробив і рід Танських. Прабабою письменника була Ганна Василівна Танська, дружина Семена Семеновича Лизогуба. Від шлюбу Ганни Танської й Семена Лизогуба народилася Тетяна Семенівна Лизогуб, яка пізніше стала дружиною Опанаса Дем'яновича Гоголя-Яновського, а, отже — рідною бабою Миколи Гоголя.

Прапрадідом Гоголя був дід Тетяни Семенівни по материнській лінії Василь Михайлович Танський. Його родовід веде початок з “волоської землі”, тобто території сучасних Румунії та Молдавії. Василь Танський на чолі підрозділу козаків “волохів” брав активну участь у Великій Північній війні 1700—1721 років. За бойові заслуги у цій війні 3 грудня 1715 року отримав універсал від Лівобережного гетьмана Івана Скоропадського на володіння селом Озеряни Басанської сотні Переяславського полку. Окрім того, 1722 року йому надано царську “жалувану грамоту” на володіння містечком Мурафа з усіма навколишніми селами й угіддями. У 1726—1728 роках був полковником Переяславського полку. За відмову брати участь у військових походах 1734 року та постійні скарги місцевих сотників його заарештували за наказом імператриці Анни Іоанівни й заслали до Сибіру. Тоді у нього на користь родини Забіл відібрали й надане раніше село Озеряни.

УКРАЇНСЬКИЙ РОДОВІД МИКОЛИ ГОГОЛЯ

Марія та Василь Гоголі — батьки письменника. Портрети невідомого автора

У засланні Василь Танський перебував на поселенні Ілимськ поблизу Тобольська з 1734 до 1742 року. Після повернення з Сибіру за царським указом гоголівському пращуру надають містечко Яготин, села Келеберда і Решітки з угіддями.

20 січня 1763 року Василь Танський помер у віці близько 85 років. Згідно із заповітом, він передав своїй доньці Ганні та її чоловікові Семену Лизогубу містечко Мурафа та кілька угідь і хуторів, зокрема й хутір Купчин, або Купчинський, який став згодом на довгий час вотчиною Яновських-Гоголів, а через деякий час отримав назву Яновщина.

Василь Танський був сином Михайла Антоновича Танського, про якого в історичних джерелах збереглося небагато свідчень. Однак знаємо, що по лінії матері він був онуком знаменитого козацького ватажка — Білоцерківського (Фастівського) полковника Семена Палія. Відомо, що донька Семена Палія та його дружини Феодосії Катерина Семенівна Палія побралася із засновником козацько-старшинського роду Танських — полковником Київського полку Антоном Танським. Отже, через Танських Микола Гоголь мав серед предків і родину Паліїв (Гурків).

Рідним братом Михайла був Йосип (Осип) Антонович Танський, який народився близько 1706 року в родині київського полковника Антона Михайловича Танського. З 1737-го був поручиком Молдавського гусарського полку, з 1742-го — капітан у відставці. 1754 року купив великі земельні маєтності у свого 92-річного дядька, колишнього переяславського полковника Василя Танського. Йосип був одружений з донькою бунчужного товариша Андрія Андрійовича Дуніна-Борковського Ганною. У них було п'ятеро синів — два Василі, Іван, Антон і Семен. Сім'я Йосипа Танського мешкала у Києві. Документи засвідчують, що їхній будинок дістався у спадок Іванові, який у 1788—1791 роках був засідателем 1-го департаменту Київського верхнього земського суду. Помер Йосип Танський близько 1768 року.

У Михайла та Йосипа був ще один брат Іван (бл. 1706 — до 1762 рр.). Він навчався у Києво-Могилянській академії, потім виконував обов'язки бунчужного товариша. Жив у Києві на Подолі в парафії церкви Миколи Притиска. У будинку Івана Танського протягом тривалого часу зберігався портрет його бабусі Феодосії Палія, на якому вона зображена разом з онуками.

Окрім Лизогубів і Танських рід Гоголів-Яновських був споріднений із козацькою династією Забіл. Прапрабабою Миколи Гоголя була Ганна Степанівна Забіла — донька генерального хорунжого і Ніжинського полковника Степана Забіли, а також онучка генерального обозного Петра Забіли. У першому шлюбі Ганна Забіла була за Федором Бикочиним, а після його смерті стала другою дружиною Василя Михайловича Танського.

Відомі окремі біографічні дані про 17 представників козацько-старшинської фамілії Забіл. Серед них Степан Петрович Забіла, що протягом 1674—1678 років був Борзнянським сотником Ніжинського полку України-Гетьманщини, а потім генеральним хорунжим (1678—1683) і Ніжинським полковником (1687—1694). 1678 року Степан Забіла на чолі сотні відзначився у битвах з турками за козацьку столицю Чигирин. 1687 року Степан Забіла він був не тільки учасником змови проти Івана Самойловича, а й одним із претендентів на гетьманство разом з Іваном Мазепою.

Братом Степана Петровича був Іван Забіла (1665—1703). 1693 року він виступав як знатний військовий товариш. Володів великими маєтностями, які перейшли йому в спадок від батька. Його донька була одружена з Гадяцьким полковником козацьким літописцем Григорієм Граб'яною. Іван Забіла мав сина Івана. Іван Іванович перебував на посадах бунчужного товариша і хорунжого Генеральної артилерії України-Гетьманщини. Серед козацької старшини виокремлювався тим, що мав велику як на той час бібліотеку, а в середині XVIII століття уклав генеалогічні нотатки та залишив невеликі історичні записи.

Найкolorитніша фігура у цьому генеалогічному ряду — один із засновників роду Петро Михайлович Забіла, який прожив 109 років. Він народився 1580-го. До середини XVII століття був королівським адміністратором у Борзні, реєстровим козаком Борзнянської сотні Ніжинського полку. Активний учасник визвольної війни під проводом гетьмана Богдана Хмельницького. Виконував важливі доручення Хмельницького й був учасником українського посольства до Москви 1654 року. Перебував на посаді сотника Борзнянської сотні Ніжинського полку у 1654—1661 роках, згодом — генеральний суддя (1663—1669) і генеральний обозний (1669—1687). 1665 року входив до складу українського посольства до Москви на чолі з Лівобережним гетьманом Іваном Брюховецьким. Петро Забіла був одним з організаторів і учасників старшинської змови проти гетьмана Дем'яна Ігнатовича (Многогірного) 1672 року. Сподвижник гетьмана Богдана Хмельницького помер 1689 року. Поховано його у Рихлівському Пустинно-Микільському монастирі.

Микола Гоголь також був і нащадком гетьмана Івана Мазепи, адже Степан Трошинський, прапрадід Дмитра Трошинського, рідного дядька матері Гоголя, доводився племінником гетьманові Івану Мазепі. Вперше його згадано у джерелах за 1687 рік, коли за дорученням гетьмана він відвозив подарунки князеві Голиціну до Москви. Протягом 1690—1697 років Степан Трошинський обіймав посаду коменданта Гадяцького замку, в 1697—1704 роках — полковий обозний Гадяцького полку, а в 1704—1708 — полков-

ник того самого полку. Неодноразово виконував доручення свого дядька й перебував з дипломатичними місіями у Московській державі, Речі Посполитій та Кримському ханстві. Його репресували і відсторонили від урядів за підтримку Мазепинського повстання 1708—1709 років. Степан Трошинський був одружений з донькою охотницького полковника Іллі Новицького Марією. Помер на засланнях до 1716 року.

ДІД ПИСЬМЕННИКА — КОЗАЦЬКИЙ КАНЦЕЛЯРИСТ

Рідний дід Миколи Васильовича Гоголя Опанас Дем'янович народився 1738 року в селі Кононівка другої Лубенської сотні Лубенського полку (тепер Лубенського району Полтавської області) на Полтавщині. Походив із родини місцевого священика отця Дем'яна Яновського. Батьком Дем'яна був також священик на ім'я Іван. Однак він не був корінним жителем Лубенщини, а потрапив до Лівобережної України з Правобережжя під час т. зв. великих згонів, які проводив протягом 1679—1681 років Лівобережний гетьман Іван Самойлович, щоб не дати туркам вільно почуватися на українських землях “з Правого берега” Дніпра.

Правобережна Україна довгий час перебувала під владою Польщі, тому серед місцевого люду поширювалися й польські відомості українських імен. Так Іван став Яном, а його син назвався Яновським. Батьком Івана був козак одного з Правобережних полків Яків. Поки що не вдалося встановити, які родинні стосунки пов'язували козака Якова і Подільського полковника й наказного гетьмана Євстафія Гоголя. Можливо, вони були рідними чи двоюрідними братами. Тож прадід Миколи Васильовича Гоголя Дем'ян Іванович Яновський народився в Лубенській Кононівці наприкінці XVII століття в родині Івана Яковича Яновського — вікарного священика Лубенської Свято-Троїцької церкви (з 1695), а потім священика Успенської церкви. На жаль, подробиць життя та діяльності Якова, так само як Івана і Дем'яна Яновських, залишилися поза увагою літописців.

Після повстання проти російської влади гетьмана Івана Мазепи тривала поступова ліквідація ранньомодерної Української держави — Гетьманщини та її інтеграція до Російської імперії. Цей процес відбувався у двох зустрічних напрямках: переходу українців на службу в імперські установи Києва, Москви та Петербурга і переселення на українські етнічні землі російських чиновників, офіцерів, поміщиків, купців, ремісників і селян, священиків, а також поширення на її території загальноімперських владних установ. Ці зміни охопили майже всі сфери суспільного життя, й Україна неухильно ставала однією з найбільших провінцій Російської імперії.

За “Маніфестом про вільності дворянства” 1762 року та “Жалуваною грамотою дворянству” 1785 року, більша частина українських козацько-старшинських родин хоч і набувала статусу російських дворянства, але тим лише підтверджувала ті права, якими давно вже користувалася. До таких “прав і вольностей” належали: доступ до державних посад, станове самоврядування, виборність, судовий імунітет, право на землеволодіння та володіння селянами а також інші станові привілеї. І хоч починаючи від Мазепинського повстання, козацька верхівка опиралася насадженню імперського державного та соціально-правового устрою (посольство гетьмана Павла Полуботка до Петербурга 1721 р., “накази” козацьких старшин під час дії Уложенної комісії середини XVIII століття, виступи українських представників на Законодавчій комісії 1768 року в Петербурзі, повстання “пкінерів” 1770-х років, місія Капніста до Берліна 1791 року та ін.), численні політичні акції тогочасної української еліти завершилися із кінцем процесу надання багатьом козацьким старшинам прав дворянства в межах Російської імперії.

Політика царського уряду розколювала тогочасну українську еліту на т. зв. автономіс-

тів, які мріяли про відновлення давніх порядків і виступали під гаслами історичного легітимізму, та інтеграціоністів, що не бачили для України іншої перспективи, ніж повне злиття з імперією. Навіть найбільші українські патріоти прагнули не протиставити Україну Росії, а навпаки, намагалися довести належність батьківщини до неї. “Знаю, що ты Россия, да и я так зовусь”, — писав у поемі про українсько-російські відносини середини XVIII століття поет Семен Дівоич. Так само з гордістю називали українську землю “Росією” Григорій Полетика, Петро Симоновський та інші українські інтелектуали другої половини XVIII століття.

У такій непростій для України час розпочинав своє життя дід Миколи Гоголя Опанас Дем’янович. Початкову освіту він здобув в одній зі шкіл Лубенщини, а потім навчався у Києво-Могилянській академії, яку закінчив 1756 року. Під час навчання виявив неабиякі здібності до іноземних мов, а тому вже 1757 року став перекладачем у Генеральній військовій канцелярії Українського гетьманату.

Посада канцеляриста ще з часів гетьмана Богдана Хмельницького була досить високою в ієрархії козацької держави. Звичайно, що як і скрізь, канцелярські чиновники займалися суто бюрократичною роботою — складали універсали та листи, провадили діловодство, слідували за архівом, вели записи та обрахунки тощо. На той час вітчизняні “бюрократи” ще мали велике “навантаження” — обов’язок перебувати у складі дипломатичних посольств і виконання певних функцій під час офіційних заходів. А для цього потрібно було не лише вміти читати і писати, а й вільно володіти кількома мовами, знати дипломатичний етикет і звичаї багатьох країн світу. Як свідчив документ, Опанас Гоголь-Яновський “грамоті читати і писати по-російськи, по латині, німецьки і грецькому уміє”.

Посада і звання військового канцеляриста була однією з перших сходинок службової кар’єри вихідців із козацької старшини, зокрема й Опанаса Гоголя-Яновського. Як правило, на такі посади брали освічених юнаків після закінчення Київської академії, які знали кілька мов, логіку, математику тощо. У канцелярії вони удосконалювали свій фаховий рівень, набували практичних знань в юриспруденції, “камеральних науках”, військовій теорії, оскільки їм доводилося не лише вести діловодство, а й брати участь у розв’язанні господарських, адміністративних, дипломатичних справ.

1768 року почалася чергова війна між Російською й Османською імперіями, в якій брав участь і військовий перекладач Опанас Гоголь-Яновський. Дід Миколи Гоголя особливо відзначився під час Кримського походу 1770 року, коли до рук брав не лише перо, а й шаблю та рушницю.

Із 7 серпня 1781 року Опанас Гоголь-Яновський отримав звання бунчукового товариша Війська Запорозького, що за статусом прирівнювалося до генеральної старшини та полковника України-Гетьманщини. Бунчукові товариші утворювали таку собі вибрану гвардію гетьмана. Спочатку вони під час військових походів перебували під керівництвом генерального бунчукового, а їхнім обов’язком було збереження і захист гетьманського бунчука. Пізніше, з часів гетьманування Івана Самойловича та Івана Мазепи, саме з бунчукового товариства обирали і призначали полковників та генеральну старшину Українського гетьманату.

Бунчукових товаришів набирали головним чином із представників заслужених козацько-старшинських родин, вони мешкали на території своїх полків, тобто по всій Україні. У мирний час вони виступали дорадниками гетьмана з різних питань державного життя й залучалися до проведення комісій. Після скасування гетьманства 1764 року уряд бунчукового товариша перестав існувати у формі посади й перетворився на почесний титул, який надавали за певні заслуги.

Із 7 червня 1782 року дід Миколи Гоголя Опанас Дем’янович обійняв посаду полкового писаря й очолив канцелярію Миргородського полку. Про те, наскільки вагомою у ті часи була посада полкового писаря, свідчила, наприклад, стрімка кар’єра майбутнього родича Гоголів-Яновських Дмитра Трощинського. 1773 року він був полковим писарем сусіднього Гадяцького полку, а через кілька років обіймав посаду статс-секретаря імператриці Катерини II.

Восени 1792 року колишній полковий писар і бунчуковий товариш Опанас Гоголь-Яновський отримав грамоту на дворянство такого змісту: “Киевской губернии от губернского предводителя дворянства и уездных дворянских депутатов, собранных для составления дворянской родословной книги, данная секунд-майору, Афанасию Демьяновичу Гоголю-Яновскому. Рассмотрев на основании всемиростивейше пожалованной от ее императорского величества в 1785 году апреля 21 дня дворянству грамоты, предъявленные от него, Гоголя-Яновского, о дворянском его достоинстве доказательств, признали оные согласными с предписанными на то правилами, вследствие которых по силе семдесят седьмой статьи объявленной грамоты, он и род внесен в дворянскую родословную Киевской губернии книгу, в первую ее часть. Во свидетельство чего мы, губернский предводитель дворянства и депутаты, во исполнение Ее Императорского Величества снисхождения, дали ему сия грамоту за подписанием нашим, утвердив оную печатью дворянского собрания Киевской губернии. Октября 15 числа, 1792 года”. З 1792 до 1798 року український дворянин Опанас Гоголь-Яновський виступав вже як секунд-майор у військовій ієрархії російської армії. Водночас із державною військовою службою він працював домашнім учителем у родині козацьких старшин та дворянства.

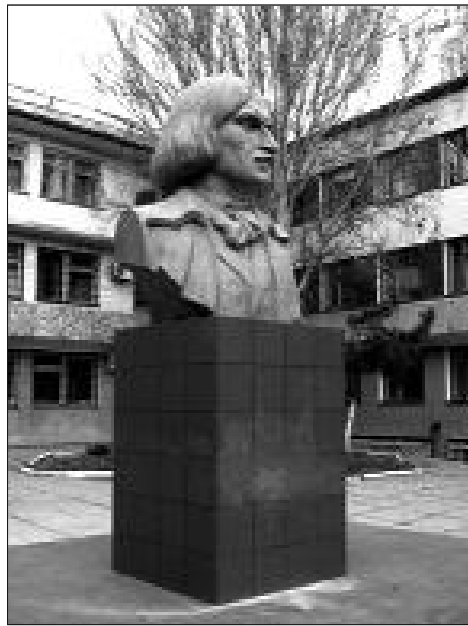
Ще 1776 року Опанас Дем’янович обвинчався з Тетяною Лизогуб, донькою бунчукового товариша Семена Лизогуба, яка була онукою Переяславського полковника Василя Танського. Спочатку дід і баба Миколи Гоголя не були заможними й мали всього п’ять селян, які проживали в Кононівці на Лубенщині. Однак, за заповітами 1776 та 1781 років, Тетяна Гоголь-Яновська (Лизогуб) отримала частину маєтків, пожалуваних ще 1757 року Василеві Танському. Вони розташовувалися в селенних місцевостях Бубнове та Ліпльаве, а також у селах Келеберда і Решіткі Ліпльавської сотні Переяславського полку. 1784 року батько Тетяни Семен Лизогуб подарував їй та онуку Василеві хутір Купчин (Купчинський) на землях Шишацької сотні Миргородського полку та інші населені пункти з чималими земельними угіддями. Пізніше невеличкий хутір Купчин став називатися Яновщиною, за прізвищем Опанаса Дем’яновича, а через деякий час Васильківкою — за ім’ям його сина і батька Миколи Гоголя Василя Опанасовича. Тут і минули дитячі роки майбутнього письменника.

Під час роботи у Генеральній військовій канцелярії Опанас Дем’янович віднайшов важливий документ, який засвідчував родинні зв’язки Яновських із соратником Богдана Хмельницького, Подільським полковником Євстафієм Гоголем. Відтоді військовий канцелярист Опанас Яновський став писатися Гоголем-Яновським. Це прізвище став носити і його син Василь Опанасович, а їхній знаменитий нащадок став писатися вже тільки Гоголем.

Дослідники творчості Миколи Гоголя переконливо стверджують, що ім’я оповідача у “Вечорах на хуторі поблизу Диканьки” нагадує про діда Опанаса Дем’яновича Гоголя-Яновського. Так само і герой іншої повісті “Старосвітські поміщики” звався Афанасієм, тобто Опанасом. Дітям літературного героя Тараса Бульби Микола Васильович дав імена, взяті із збереженої дідом королівської грамоти Яна III Собеського за 1674 рік — Остап і Андрій. Посилання на діда, який стояв на сторожі козацьких вольностей наприкінці існування України-Гетьманщини, а також розказані ним бувальщини з козацького минулого зустрічаємо й у гоголівських “Вечорах проти Івана Купала”, “Пропалій грамоті”, а також “Зачарованому місці”.

Отже, серед предків всесвітньо відомого письменника подибуємо не лише войовничого сподвижника Богдана Хмельницького, довголітнього Подільського полковника, а потім і гетьмана Правобережної України, Євстафія Гоголя, а й таких відомих володарів гетьманської бурави як Петро Дорошенко, Іван Мазепа та Іван Скоропадський. Представники заслуженого козацького роду Гоголів-Яновських також свого часу поріднилися з нащадками відомих українських козацько-старшинських “фамілій” України-Гетьманщини Лизогубів, Паліїв, Забіл, Трощинських, Косяровських і Танських.

КРИМ ЗАКВІТЧАВ МІСЦЯ, ДЕ ХОДИВ ГЕНІЙ

Віктор ХОМЕНКО, Крим

У Євпаторійському краєзнавчому музеї продовжаться усні журнали для молоді “Шляхами Гоголя”: школярям розповідають про численні подорожі, які протягом життя здійснював великий майстер слова, але особливе місце приділено його єдиному приїзду в Крим 1835 року. Тоді класик проходив курс лікування в Саках.

Пам’ять про генія, що звеличив українську й російську культуру, живе на землі, яку він відвідав: у Євпаторії 100 років тому одну з вулиць назвали іменем письменника, а 2003 року в сквері ім. М. Гоголя встановили його бюст роботи скульптора Віталія Зайкова.

Особливо трепетно ставляться до великого майстра слова в Саках, де лікувався Гоголь. Тут встановлено йому пам’ятник і відкрито музей.

Нині постав ще один бюст ювіляру, який виготовив київський скульптор Павло Мовчун. Встановили погруддя перед міською бібліотекою, якій 1 квітня присвоїли ім’я М. Гоголя. У школах проходять вікторини, конкурси малюнків за творами безсмертних “Вечорів на хуторі біля Диканьки”, “Тараса Бульби”, “Мертвих душ” та інших, фестиваль учнівських спектаклів за п’єсами Гоголя “Шкільний поміст”. В історико-краєзнавчому музеї курорту Саки відкрили постійну експозицію, присвячену Миколі Гоголю, твори якого і сьогодні не втратили актуальності.

У всіх навчальних закладах півострова відбуваються читання “Гоголь очима кримознавців” за матеріалами відомого наукового осередку, що існував у 1887 — 1923 роках, — Таврійської ученої архівної комісії, члени якої з пієтетом ставилися до генія. За їхніми книжками старшокласники

й студенти зачитали власні реферати, проаналізували сторінки творів зі свідченнями перебування Миколи Гоголя на півострові. Зокрема, згадали працю кримознавця Арсенія Маркевича “М. В. Гоголь в Криму”, де зазначено: “...в кінці травня 1835 року Гоголь ще вагався, їхати йому в Крим чи на Кавказ; але отримавши двомісячну відпустку від університету (в 1834—1835 роках Гоголь обіймав посаду ад’юнкт-професора кафедри загальної історії Петербурзького університету), він вирушив у Крим і провів тут червень місяць, а, можливо, й перші числа липня. 11 липня він писав уже із Василівки (села в Полтавській губернії, де розташовувався маєток батьків Гоголя) видатному вченому-слависту Ізмаїлу Срезневському в Харків: “Три тижні, які лишаться мені (до закінчення відпустки) я маю намір відпочити після поїздки моєї в Крим, де подорожував для здоров’я і для того, щоб побачити його”. А в листі до Василя Жуковського із Полтави за 15 липня того самого року Гоголь пише: “Все майже мною звідано й пізнано, тільки на Кавказі не був, куди саме хотів направити шлях. Проклятих грошей не стало й на половину вояжу. Був тільки в Криму, де бруднився в мінеральних грязях. Втім, здоров’я, здається, вже від самих переїздів поліпшилося. Сюжетів і планів нагромоздилося за час їзди жалхива кількість, так що якби не жарке літо, то багато б пішло тепер у мене паперу і пер; але жар вдихає страшну лень, і тільки десятку частку покладено на папір і жадає бути прочитаною вам”.

Правитель справ (секретар) Таврійської ученої архівної комісії Іван Єрофеев у праці “М. В. Гоголь як історик”, ґрунтуючись, як і Маркевич, на листах Гоголя, зазначає його намір написати фундаментальну (“в 80 глав”) історію Малоросії й об’ємну (“томів у 8, якщо не 8, то 9”) історію Середніх віків, а також зауважив значення художніх творів письменника для вивчення вітчизняної історії першої половини XIX століття. У доповіді “Історичні праці М. В. Гоголя і його замітки про Таврію” дослідник повідомив, що вивчення замітки підготовчого характеру “Про Таврію”, опублікованої у виданому Імператорською академією наук 1909 року збірнику матеріалів “Гоголівські тексти”, дає змогу виявити ґрунтовне знання Гоголем найважливіших джерел і літератури з історії Криму, зокрема кримознавчих праць Палласа, Сеєстренцевича-Богуса, Габліца та інших.

Із цікавістю знайомляться шанувальники Миколи Васильовича Гоголя й зі свідченнями заступника керівника Таврійської ученої архівної комісії Олександра Іванова про зустріч із геніальним письменником в Одесі.

Додамо, що Міністерство культури АРК різноманітні заходи, присвячені 200-літтю Миколи Гоголя, проведитиме протягом усього року, а ентузіасти вже організували ювілейні просвітницькі екскурсійні маршрути “Кримськими стежками Гоголя”.

СВІЙ СЕРЕД СВОЇХ

Сергій КЛИМКО

Із нагоди 200-річчя Миколи Васильовича Гоголя полтавці отримали новий скульптурний ансамбль у центрі міста. Це фігури улюблених літературних героїв, що тепер житимуть поруч зі своїм творцем: Солоха-відьма, Ніс, Тарас Бульба, Панночка, Вакула та композиції “Викрадення місяця” і “Сорочинський ярмарок”. До ювілею письменника було відреставровано і сам пам’ятник, який 1915 року подарував уродженець Хорольського повіту, скульптор-передвижник Леонід Позен. Реставрація пам’ятника й оновлення алеї коштували мільйон гривень.

День народження Гоголя — 1 квітня — у Полтаві було оголошено святковим. Події приурочили Міжнародну виставку карикатур, Всеукраїнський фестиваль театрального мистецтва, ярмарок, студентський карнавал, костюмовані гуляння, виступи фольклорних гуртів.

“Людині бракує спілкування з Богом, перебування її в духовному невизначеному вакуумі породжує духовний розлад і нігілізм”.

— Владико, напередодні найбільшого свята православного світу хотілося б запитати, як Ви відчуваєте Великдень.

— Сприймаю Великдень як Свято над святами, але щоб його сприйняти вповні, треба готуватися. Із 2 березня у нас розпочався Великий піст, а людина, яка постить, зовсім по-іншому готується і чекає на це свято. Передусім у самому очікуванні свята — велике піднесення. Великдень надає можливість кожній людині покаятися і причаститися.

Починаючи із п'ятої неділі Великого посту причасники у храмах збільшуються. Це від того, що ми усвідомлюємо наближення свята, яке несе непереможну радість. Усі душі покаються, які приходять до храму, позначаються вінцями перемоги, адже вони таки змогли подолати в собі гріхи, і переконалися, що треба в цих гріхах висповідатися. Із самого дитинства Свято асоціюється із паскою, з крашанками, і завдяки шануванню Великодня в Україні, в дні, коли не було храмів, родини все-таки зберігали ці традиції. Ми, представники Церкви, свідомі, що означає Великдень для кожного християнина. Як в апостола Павла, скажу: “Якщо Христос не воскрес, то й віра наша марна”. Ми проповідуємо Христа Воскреслого.

— Що насамперед має віднайти людина у дні Великодня посту — емоційне, тілесне очищення чи наближення до Господа у думках?

— Піст — це духовна весна. Недаремно Пасху святкуємо у весняну пору. І так само символічно уявляємо духовну весну, очищення для кожної душі. Коли піклуємося про своє тіло, то його зодягаємо, хочемо, щоб воно було гарне. Так само і про душу, якої не бачимо, але відчуваємо, треба піклуватися.

Піст — це не просто відмова від м'ясної їжі тощо, потрібно ще постити духовно: менше розважатися, дивитися телевізор, слухати веселу музику — все це віддаляє нас від розуміння суті власне посту. І найголовніше — не робити злого і поганого людям. Це дуже важливо, і недаремно святі отці придумали, а ми постійно повторюємо: “Головне — не з'їдати людини”. Дуже важливо плекати в собі смирення, лагідність і любов до ближнього. Любов — головний закон. Коли плекатимете цю головну заповідь Христа, тоді й спасетеся.

— Владико, чи корисно буде віддати шану власним історичним перемогам, адже ще 2001-го Українську Церкву назвали “розкольницькою”?

— Насамперед Православна Церква Київського Патріархату — це помісна церква українського народу. На жаль, сьогодні українське православ'я розділене. Є Церква, яка підпорядковується Московському Патріархату, є Церква, яка сповідує принцип автокефалії, тобто незалежності, самостійності. У світі багато православних церков: Румунська, Грузинська, Російська, до речі, Грецька, інші автокефальні церкви. Ми також. Розколу як такого в Україні нема. Ті, хто про нього говорять, вводять людей в оману.

Розкол — це коли Церква, спільнота вірян, проповідує відмінне від православного загалу. Хіба Київський Патріархат проповідує щось не православне, руйнуючи канон, щоб його звинувачувати в розколі? Може, ми якийсь обряд змінили чи виголошуємо не ті речі, про які говорить вселенське православ'я? Просто ми перебуваємо в стані невизнання іншими помісними церквами. Але вибачте, у стані невизнання 141 рік перебуває Російська Церква, інші автокефальні церкви, Болгарська майже 72 роки була у так званій схизмі щодо Константинопольського Патріархату. Ті церкви, які пережили це, виробили певне ставлення. Сьогодні Російська Церква зіткнулася з тим, що від так званої канонічної території відокремлюються церкви — Українська, Естонська, Молдовська.

Російська Церква зараз переживає щось схоже на те, що Константинопольський Патріархат у часи розпаду Османської імперії в XIX ст., коли балканські церкви відокремлювалися від Константинополя. Проте тоді Святіший Синод Російської Церкви допомагав балканським церквам відокремитися, адже Російська імперія була зацікавлена в розвалі Османської імперії, а Константинопольський Патріархат був прихильником ладу, який встановився 1453 року, тобто турецького султанату. Ці історичні моменти, які ми часто плутаємо з політичними, свідчать, що ми — на правильному шляху.

Українська Церква неодмінно відбудеться як така, її визнають Єдиною Помісною Православною Церквою. Цього треба доче-

ПЛЕКАЙТЕ ЛЮБОВ

Незалежно від того, чи є ми вповні уцерковленими православними людьми, чи устимо, чи сповідаємося, всі ми святкуємо Пасху, долучаємося в ці дні до християнської радості, любові. Але чомусь не всі з нас ідуть до храму. Мабуть, боїмося зустріти там справедливу і праведну людину, яка наскрізь побачить усе, що відбувається в душі, й заборонить нам вхід до Царства Небесного...

Знайоме відчуття? Смію запевнити, слуги Господні зовсім не страшні. Навіть така поважна персона як митрополит Димитрій (Рудюк), визначна і впливова постать у православному світі, в побуті проста, доброзичлива, доступна людина. І навіть має хобі — збирає книжки та бере активну участь у суспільному житті, має власний блог на “Українській правді”. І щиро прагне допомогти Вам освітитися тим внутрішнім світлом, яке дає людині спілкування з Богом.

катися, і менше зважати на розмови. Душі православних спасаються як у храмах Київського Патріархату, так і в храмах Московського. Навряд чи ці стучні перепони сягають аж до самих небес.

— Патріарх Філарет, за його висловлюванням, не розмежовує церковне життя і життя державне. Він стоїть на твердому принципі “Незалежній державі — незалежній церкві”. Чи достатніми вважаєте зусилля, що їх доклала держава 2008 року, відзначаючи 900-річчя Михайлівського Золотоверхого монастиря, намісником якого Ви є?

— Не можемо сказати, що влада Києва взяла участь у відзначенні 900-річчя, оскільки Михайлівський монастир відроджувала попередня влада столиці на чолі з Олександром Омельченком. Мені здається, що нова влада не дуже хотіла відзначати, мовляв, усе було відроджено за часів попереднього мера. Ми просили допомоги відремонтувати дзвіницю — ніхто її не ремонтував, храму на другому ярусі дзвіниці ми так і не відкрили, не отримали коштів художники, які розписували цей храм. Але святкування пройшли велично й урочисто, і ми вдячні й попередній владі, й теперішній. Було створено церковний ювілейний комітет, який забезпечив масштабне святкування. З'їхалося багато людей, відбулася Велика Божественна Літургія. Був певний розголос. 900-річчя пролунало по всій державі. Ми нагодували всіх прочан.

Свято вийшло яскравим, таким, як воно було, наприклад, 100 років тому. З історії відомо, що 800-річчя святкували також дуже урочисто. Допомогли меценати — подружжя Олексій Шереметьєв та Ольга Богомолец. Торік ми також святкували 1020 років хрещення Русі, яке було позначене приїздом Вселенського Патріарха.

— Владико, Ви керуєте Православною Богословською Академією. Ви, як і всі ми, віддаєте шану проповідницькому дару нашого Патріарха. А ще яке Боже Слово радили послухати людині, яка шукає настанови чи розради? Чи є талановиті промовці серед молоді, що навчається у Вас?

— Якщо хочете послухати гарну проповідь, приходьте до Володимирського собору, до Михайлівського. А загалом українське православне богослів'я й Слово Боже українською мовою розвивається. Раніше священник амвон використовував дуже рідко, ще й тому, що всі проповіді проходили цензуру. Зараз священнослужитель може проповідувати вільно, і це велике досягнення. Загалом кадри плекає Київська Православна Богословська Академія та інші духовні навчальні заклади нашої Церкви. Тож ми повинні розуміти, що теперішня молодь по-іншому дивиться на все. Інколи легковажно, це також треба зауважити, але наші навчальні заклади виховують добрих священнослужителів. Часто надходять листи з парафій з подякою за випускників. Не можу не зазначити, що ми, проповідуючи, отримуємо задоволення. Як говорив апостол Павло, “Коли я не проповіду, то горе мені від того”.

Вікарій Київської єпархії, ректор Київської Духовної Академії й Семінарії, намісник Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря, кандидат богословських наук

— Чому, на Вашу думку, посилюється потяг українців до примітивнішого віровчення, ніж православне, а б сказала, матеріалістичнішого, на кшталт проповіді пастора Аделаїди? Це ж часто, як у даному випадку, межує з гріхом торговців у церкві.

— Дух свободи не завжди буває від Бога. І тому люди часто спокушаються примітивізмом, який проповідується. Люди перестали думати. Подивіться на наше духовне життя — таке враження, що якби люди позбулися всіх енергоресурсів, від яких вони залежать, то й життя закінчилося б. Вони настільки звикли сидіти вдома і дивитися телевізор, що й не спілкуються між собою, ім байдужі сімейні стосунки.

А тепер уявіть українську православну сім'ю 100 років тому. Що вона робила? Люди співали, вишивали, спілкувалися... Сучасні люди, маючи сім'ї, живуть у самотності, бо є Інтернет, інші засоби комунікації, які відвертають увагу від спілкування віч-на-віч. Якщо говорити про проблеми нашого суспільства, то це чи не найголовніша з них. І тому Храм Божий залишається єдиною оазою, де це можна поспілкуватися. А хтось обирає зібрання, де є танці на сцені, — їм здається, що це краще. Але можна так поспілкуватися, а вийти з порожнечою в душі. Із такими речами стикаються ті, хто спокушається на псевдорелігійні течії, що зараз поширюються в Україні.

Ось виник скандал із сектою Сандея. І це неприємно, бо ті тисячі, що в цій секті, залишилися ораденими, ображеними, а проповідували ж бо Христа!..

Є таке поняття як релігійний аферизм — часто заради наживи. Наприклад, плати десятину. Скажіть мені, в якому православному храмі вимагають гроші? Свобода віросповідання — це коли на вас ніхто не тисне. А коли до вас приходять, завалюють релігійною літературою, телефонують, закликають приходити на молитовні зібрання, то людина розумна бачить, що вона потрапляє в тенета. Від неї вимагають зректися батьків, б в них інша віра, або їхати на плантації й збирати там цитрусові тощо. Оце біда. Тому свободи свою нікому не можна продавати.

— Торік 13 грудня на презентації українського перекладу “Екуменічної хартії” Ви сказали: “Якщо нас не приймуть до складу Європейської конференції, то від цього буде більше потерпати Захід, а не Україна, бо духовність української людини перевищує, попри свої вади, духовність західного європейця”. Чи можете розповісти про це докладніше?

— Душу українського народу виховувала Православна Церква. А вона має дуже багатий запас знань, духовних традицій. Церква виховувала людей на правдивості, тож вони не одразу можуть збагнути, що їх обманюють. А ось у західній традиції дуже багато наносного, земного. Коли ми стикаємось із західною традицією, то починаємо відчувати, що православ'я — це віросповідання неба, а західна традиція — це сповідання земних благ і земного добробуту.

Нас інколи звинувачують у тому, що ми проповідуємо вічність, але не говоримо про те, щоб люди багато жили... Але це не головне! Можна придбати весь світ, а душу занепасти. Отак західний світ занепащає себе. Він відходить від Бога, перебуває в стані апостасійного руху. Коли виникає питання про Конституцію Європейського Союзу, то там згадки про Бога, виявляється, вже й не треба. Вибачте, а на чому ж Європа виховувалася? Якщо ви викинете це, то з чим залишитесь? Зі своїм модерним гуманізмом? Так незабаром прийде вірюща людина, наприклад мусульманин, зі стійкими сімейними традиціями, в чому його сила, і це буде катастрофа для християнського Заходу, крах попередньої цивілізації. У цьому контексті не хочу образити послідовників ісламу, а наводжу тут як приклад того, що вони справді твердо дотримуються своїх традицій і віри, і в цьому їхня сила. Нам потрібно оберегатися, плекати й утверджуватися у своїй християнській вірі.

— У нашому суспільстві багато озлоблених людей. Де межа між гріхом людинонавистництва, в який впадає періодично чи не кожен середньостатистичний українець, і нервовою хворобою? І чи можна виправдати станом психіки власну злобу?

— Людям треба вибачати в усьому. Злоба — наслідок. Людині бракує спілкування з Богом, перебування її в духовному невизначеному вакуумі породжує духовний розлад і нігілізм. Причиною того, що коїться зараз у суспільстві, де людина боїться втратити роботу, жити бідно, бо вже пізнала трохи кращого життя, є криза. Криза — це Суд Божий, випробування. Під час кризи чітко викристалізовується сутність кожного. Людина озлоблюється в цьому стані, заздрить, бо бачить, що інші живуть краще за неї. Баланс рівноправності в нашому суспільстві порушено, розшарування дуже значне, до того ж, другорядне часто сприймається за головне. В людині накопичується багато негативної енергії, ось вона і виплескує все назовні. Покаювання може все це висистити, і людина перестане бути такою заздрісною.

Річ у тому, що ми в центр буття поставили людину, а Бога викреслили. Антропоцентризм, який проповідує, зародився в часи Вольтера і Руссо, однак діє досі. І люди часто за цим принципом живуть і з'їдають одне одного, бо Бога не бояться.

Коли людина стикається з іншою людиною, вона не бачить в ній образу Божого. Не замислюється над тим, що іншу людину можна образити, вбити словом тощо. Що більше духовності в нас, то більше ми бачитимемо божественного в кожній людині, розуміючи, що Бог сотворив її за образом і подобою своєю.

— Владико Дмитре, як Ви вважаєте, з яким ступенем довіри людина тепер, коли так страшно бути відвертим, іде до церкви?

— Марія Єгипетська прийшла до храму блудницею, а вийшла ангелоподібною. Тільки для цього їй треба було 47 років перебувати в

І СПАСЕТЕСЯ

пустелі, стати анахоретом, щоб це зрозуміти, осмислити свої гріхи. Вважаю, що людина може приходити до храму тільки з миром у душі. Може нести й печаль та радість. Але Бог заспокоює душу, вона виходить із храму умиротвореною, адже молитва і благодать Божа здатні з людини черстою зробити людину добру. Людина навіть фізично змінюється, відстоюючи службу, в неї стає не таке зло і сумне обличчя, тому раджу всім із семи днів тижня хоч півтори години присвятити Богові.

— **Інокли Церква вимагає “від кожного за можливостями”. Тобто якщо не висповідатися, не причаститися, то хоч свічку постав. Чи це прийнятно для Вас?**

— У такому випадку мені пригадується огласительне слово Іоана Золотоуста, яке читається на Пасху. Там є приблизно такі слова: якщо ти запізнився і прийшов об одинадцятій годині, це дуже добре, якщо навіть о дванадцятій, Господь також прийме, і вночі прийме, і прийдуть ті, хто постився і не постився. Пасха — таке свято, яке прощає всім усе. Але чи Ви хочете бути в храмі в Пасхальну ніч з тими людьми, які причастилися, сповідалися, покались, а Ви — ні? Коли побачите велич богослужіння, почуєте, як люди радісно відповідають “Христос воскрес — воістину воскрес!”, Ваша совість все одно нагадає, що Ви не підготувалися як слід.

— **Хочу запитати Вас як педагога про виховання майбутніх вірян і громадян України. Викладачі наших шкіл після введення предмета “Християнська етика” зіткнулися з тим, що основ християнського світовідчуття у багатьох дітей нема. Чи не повинні все-таки саме батьки більше впливати на духовний розвиток дитини? Чим керуватися на цьому шляху, крім “Української християнської абетки” Дмитра Степовика?**

— Наших дітей зараз виховує здебільшого вулиця. Батьки цілий день на роботі, а ввечері приходять і телевизор дивляться. Школа також не надає того, що повинна. Радянська школа втілювала ідею, якою жила вся країна. Вона була погана, безбожна, але це була ідея з певними моральними принципами. Я навчався в радянській школі. І згадую, наприклад, як у “Лісовій пісні” Лесі Українки ми шукали добра, тому нам було цікаво аналізу-

вати вчинки таємничих і міфологічних персонажів. А тепер учитель навіть не може зацікавити дитину читанням. Я тут не хотів би образити всіх учителів, але, на жаль, є й такі.

Що треба робити батькам? Займатися вихованням дитини. З дитиною треба йти до храму. Не може дитина вистояти дві години — підіть погуляйте, поверніться... На територіях храмів є на що подивитися, наприклад у нас в Михайлівському монастирі. Причащайте дитину, оберігайте від надмірного захоплення комп'ютером і телевизором.

— **Що думаєте про сучасний стан церковної архітектури?**

— Зараз фахові архітектурні організації вимагають дуже великих коштів за проектну документацію. Інокли процвітають не зовсім прозорі схеми, і священнослужителі, знаючи про це, не звертаються по проекти. По селах часто можна побачити еклектику — частина храму російського типу, частина — українського, частина — бозна-якого. Але існують певні стилі. В Академії ми читаємо курс історії церковної архітектури.

Зараз епоха відтворення і будівництва храмів. Україні притаманний бароковий стиль, стиль Мазепи, з яким раніше боролися як із буржуазним. Ці собори й церкви з грушеподібними банями, пишним внутрішнім і зовнішнім вбранням вписуються у ландшафт нашої української землі з її високими тополями, прекрасними галями та лісами, полями і ріками. Храми України віддзеркалюють самобутність, душу народу. Тому бажаю всім священникам і мирянам уважно ставитися до будівництва храмів. Тим більш, що не лише їм до них ходити, а й майбутнім поколінням. Модерну не сприймаю. Михайлівський Золотоверхий — це саме бароко XVIII ст., і дуже добре, що він такий.

— **Ваше Вископосвященство, що Ви побажали б вірянам нинішнього Великодня?**

— Душевного миру, спокою, добробуту, гідно зустріти Свято Воскресіння Господнього, і щоб Воскреслий Христос доторкнувся до душі кожного православного християнина.

Спілкувалася
Людмила ІЛЬЄНКО

Фото Оксани Цецури

ВЕЛИКОДНІЙ ПРИВІТ БЛАЖЕННІШОГО ЛЮБОМИРА, ВЕРХОВНОГО АРХІЄПІСКОПА КИСВО-ГАЛИЦЬКОГО УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

Високопреосвященним та Преосвященним Владикам, всевітлішим та високопреподобним священнослужителям, преподобним ченцям та черницям, дорогим у Христі сестрам і братам — мирянам Української Греко-Католицької Церкви та всім людям доброї волі.

У Великодню неділю ми вітаємо одне одного словами “Христос воскрес! Воістину воскрес!” Ці слова — не просто форма вітання, а визнання християнської віри. В них міститься підстава нашої віри, сама суть нашого ставлення до Господа Бога.

Звертаючись до вас цим християнським привітом, хотів би зробити ці слова змістом свого сердечного побажання для вас із нагоди Великодня. Коли замислююся над сенсом слів “Христос воскрес!”, то зрозумі-

мо, що в них усе, що для нас є суттєвим. Те, що Христос зробив і робить для нас, — ось що я хотів би бачити змістом свого побажання, а все інше, що міг би сказати і побажати від себе, повинно цілковито поступитися місцем тому, що сам Бог для нас робить і бажає в цей святочний час.

Дорогі в Христі, чи ж не палає наше серце, коли ми чуємо слова Великоднього вітання? Чи не бліднуть перед очима нашої душі всі земні блага, чи не втрачають сили всі земні примани? Зникає страх. Зникає тривога. Починаємо відчувати у своєму серці якусь надзвичайну силу. Господь Бог є з нами. Він воскрес. Подолав усе лихо, і немає сьогодні нічого, що могло б замінити Його, що могло б стати крашчим, змістовнішим.

У цей урочистий час за-тримаймося на мить, зупинімося у круговерті щоденного життя, застанемося над змістом християнського вітання, тієї основної правди нашого життя — і все, що ми знаємо і що відбувається всередині та довкола нас, набуде іншого вигляду. Там, де було сум'яття, настане мир, а де були брехня і кривда — запанує правда і справедливість. Там, де була смерть, здавалося б кінець усього, — буде життя.

Дорогі в Христі, триває Страсний тиждень, найважливіший тиждень літургійного року. Згадуватимемо останні дні та години життя Ісуса Христа, а серед них найважливіші дві події: у Велико п'ятницю — смерть Ісуса Христа на хресті, у Великодню неділю — Його славне воскресіння. Перша подія, на перший погляд, — остаточна невдача, а, по суті, переможець цілковито віддання себе і всього світу в руки люблячого Небесного Отця. А друга — остаточна перемога над смертю і всім, що могло б відділити нас від Господа Бога.

У ці великі святкові дні ми бачимо воплоченого Сина Божого Ісуса Христа, який вповні віддав себе Небесному Отцеві. Такими, дорогі в Христі, повинен світ бачити і нас, позначених безмежним довір'ям до Господа Бога. Він має побачити нас учасниками Христової перемоги. Бо ми є християнами, і наше завдання — продовжувати спасенне діло Ісуса Христа. Ми, як Христова Церква, поклоні евангелізувати, тобто нести всьому світові Добру Новину про Христову перемогу над гріхом і смертю, якою Він звільнив нас від найбільших лих, не тільки говорити про те, що сталося, а й бути цього видимим знаком, живими свідками.

Дорогі у Христі, Христос Воскрес!

ЛЮБОМИР

Дано у Києві,
при Патріаршому соборі
Воскресіння Христового,
у Квітну неділю,
5/12 квітня 2009 року

ВЕЛИКОДНЄ ПОСЛАННЯ

архієпископа Харківського і Полтавського Ігора
всечесному священству й усім вірним
Харківсько-Полтавської єпархії
Української Автокефальної Православної Церкви

Всечесні Отці! Дорогі Брати і Сестри!

У ці радісні Великодні свята, просвітлені неповторним відчуттям присутності серед нас Воскреслого Господа, недоречними здаються згадки про смерть. Ми воліємо думати про життя, що дістає нині перспективу вічності, про його нездоланність і всепереможність. Але знов воскресний тропар узалежнює Христове Воскресіння від жертвовної смерті Спасителя: “смертю смерть подолав”. І в це свято життя ми звертаємося думками до таємниці смерті як перемоги, що відкриває нам дочасність і обмеженість матеріального світу, а водночас стверджує реальність вічного існування Бога та нескінченності Його Небесного Царства. А отже, і нас самих як імовірних мешканців цього Царства.

Втеча від цієї таємниці завжди закінчувалася поразкою. Так, як усесвітньою катастрофою закінчилося са-

мовдоволене занурення до-потопної цивілізації в матеріальні насолоди. Так, як було зупинено штормом втечу пророка Йони від свого призначення. І врятований від потопа праведний Ной, і виведений із морських глибин Іона роблять висновок: життя з Богом можливе тільки за умови мужньої, відвертої зустрічі зі смертельною небезпекою. Вилікувати згубну недугу гріха можна, тільки відкривши перед небесним Лікарем завдані цієї недугою рани.

Разом із сучасною цивілізацією ми переживаємо нині смерть ілюзії економічного дива, заснованого на невинному визискуванні земних ресурсів, несправедливого розподілу плодів праці й житті в борг. Рани від цієї катастрофи несе кожен із нас. Засліплений розум шукає в економічній катастрофі наслідки помилок і прорахунків окремих політичних діячів і державних лідерів. Та в світлі Христового Воскресіння нам

відкривається глибший сенс завданих нам ран. Смерть ілюзії допомагає повернутися на шлях творення реального майбутнього, відкритого Господньою жертвою, в якій на хресті розпинається Адамів гріх.

Воскреслий Господь вчить нас перемагати духовну смерть, відкриваючи примарність штучних ідеалів матеріалістичної цивілізації. Він веде нас через переживання Голгофи — унікальної для кожного з нас — до пізнання таємниці тілесної смерті як єдиних дверей до вічного життя. І пасхальні згадки про Христову жертвовну смерть лунають для нас життєствердним закликом сміливо й рішуче прощатися з ілюзіями для відкриття земної історії та нашого особистого життя як простору здійснення Божого милосердя, де кожна гідно пережита нами втрата стає початком нового життя в Христі, життя, освяченого світлом вічного й незгасного воскресіння.

Христос Воскрес! — Воістину Воскрес!

ІГОР,

архієпископ Харківський
і Полтавський
Пасха Христова, 2009 рік

Фото Ксенії Гладішевої

Свято-Михайлівський Золотоверхий монастир

Людмила ІВАННІКОВА,
м. Київ

НОВИЙ УКРАЇНСЬКИЙ БОГОГЛАСНИК

“Співайте Богові нашому, співайте”: Духовні пісні Закарпаття (запис текстів і мелодій, упоряд., підгот. текстів, вступ. ст., примітки та словник І. В. Хланти. Розшифр. мелодій Ф. І. Копинця. — Ужгород: ВАТ “Патент”)

Від перших часів християнства і донині духовний спів супроводжує православне богослужіння. Про нього святитель Іоан Золотоуст писав: “Ніщо так не підіймає і не окрилює душу, не відділяє її від землі, не позбавляє від уз тіла, не заохочує любоводствувати і нехтувати всім житейським, як суголосний спів і гармонійно складена божественна пісня”. Тому не дивно, що всі літургійні книги — Псалтир, Часослов, Октоїх, Мінея, Поставна і Цвітна Тріюди, Акафістики, Каноники — містять тексти, які переважно співають під час Всенічної, Літургії, Вечірні та інших богослужінь. Це тропарі, кондаки, стихирі, ірмоси, прокимни, деякі псалми та певні молитви. Співають також акафісти до Ісуса Христа, Божої Матері та святих, особливі канони (наприклад похоронний або Великий покаянний канон святого Андрія Критського).

Відомі також вісім церковних наспівів (гласів), кожен з яких має особливості (окремий глас для стихир, тропарів, ірмосів). Цю духовну музику створили видатні церковні діячі, святі отці: Григорій Великий, Єфрем Сірій, Іоан Дамаск, Григорій Назіанський, Амбросій Медіоланський, Роман Солодко-співець, Августин Блаженний, Андрій Критський. Художньою досконалістю відзначаються канони до Пресвятої Богородиці ченця Іосифа тощо. Такі пісні були і є неперевершеною духовною проповіддю, адже в них у поетичній формі викладено основні догмати православної віри, які легко засвоювати через красу мелодій.

Разом із православним богослужінням примандрувала ця традиція в Україну, і тут не тільки знайшла благодатний ґрунт, а як виноградна лоза, процвіла і розмножилася в численних зразках духовної поезії, які створили талановиті представники нашого духовенства: Димитрій Ростовський (Туптало), Феофан Прокопович, Єпифаній Славинецький, Георгій Щербачський, а також невідомі священнослужителі, церковні регенти, уставники. Їхні канони на кшталт “Ісусе мій прелюбезний”, “Похвалу принесу сладкому Ісусу”, “Мати милосерда”, “О горе мні грішнику сущу”, “Скорбная Мати під хрестом стояла” і досі з насолодою співають не лише півчі, а й численні хори й ансамблі духовної музики.

Не варто забувати, що на ґрунті церковного співу здобули собі світову славу українські композитори Максим Березовський, Артемій Ведель, Дмитро Боршнянський та інші — у XVIII—XIX століттях.

Дерево духовного співу дало ще одну могутню гілку — народні релігійні пісні, які виникли на основі богослужбових текстів, а також увібрали образи апокрифічної та агіографічної літератури, запозичили морально-етичні норми та християнський світогляд. Оскільки з такою літературою ознайомлені були насамперед студенти братських шкіл, то саме вони й були першотворцями кантів, псалмів, духовних пісень, які через них входили в усну традицію, оживляли її новим струменем, трансформуючись у численні варіанти. Такі твори, як зазначав І. Франко, виконували вже не під час богослужінь, а в паузах між ними, в середовищі вірян з нагоди різних свят, на похоронах тощо.

У XVIII ст. постало питання збирання і видання збірника таких пісень. 1790 року в Почаєві вийшов перший український Богогласник, який уміщував 250 духовних пісень, що були популярні на той час в Україні й приурочувалися до свят Господніх, Богородичних і різних святих. Ця книга була надзвичайно популярною в народі, витримала кілька перевидань, і ще досі в пісенниках церковних півчих можна знайти зразки пісень, наприклад, про Георгія Побідоносця, про Олексія Чоловіка Божого, канти про святого Миколая, святого Василя, про Почаївську Божу Матір тощо, які, до речі, виконують і лірники та кобзарі.

Саме з цього Богогласника поширилися у народі численні християнські колядки, новорічні та йорданські пісні, великодні, тріцькі, богородичні, похоронні, що набули особливого розквіту у фольклорній традиції.

Українські духовні пісні — досконале поєднання пісні з молитвою, тому саме вони особливо задовольняли запити вірян, упродовж віків не лише формували, а й вбирали в себе християнський світогляд, найвищі мо-

ральні цінності народу, виражали його уявлення про життя і смерть, погляди на душу, її шлях у вічності. Тому не випадково захоплювали вони видатних учених-фольклористів: М. Гоголя, П. Безсонова, Д. Мордовцева, М. Сумцова, В. Науменка, Ю. Яворського, Ф. Колесу, І. Франка, В. Гнатюка, О. Кошиця, В. Щурата. Цьому жанру народної поезії вони присвятили свої дослідження. Приміром, 1902 року В. Гнатюк опублікував 225 духовних пісень в “Етнографічних матеріалах з Угорської Русі”. Того самого року побачив світ і збірник закарпатського письменника Івана Сільвая.

Однак упродовж XX століття про таке видання, а тим більш дослідження, не могло йтися. Тож особливо радісно було отримати значний за обсягом (848 сторінок) і неперевершений досі за кількістю матеріалу (562 тексти з нотами) збірник духовних пісень Закарпаття, упорядкований відомим фольклористом з Ужгорода Іваном Хлантою. Книга ця відображає не занепад (на що можна було б сподіватися у XXI ст. після небачених переслідувань за віру), а навпаки — бурхливий розвиток цієї народної традиції. Адже якщо порівняти цей другий український Богогласник з першим, виданим понад 200 років тому, то побачимо, що репертуар православних і греко-католицьких вірян збагатився на величезний цикл богородичних пісень (розділ “Пісні до Пречистої Діви Марії”), “Пісні під час Служби Божої”, “Пісні для дітей”, “Покаянні” та “Похоронні пісні”. Збірник знайомить читача з досі маловідомою церковно-побутовою культурою. Творці й виконавці належать до середовища церковних співаків і нижчого духовенства (диякони, псаломщики та інші). Це той пласт, який вийшов із церкви і відповідає побутовим потребам вірян.

Переважна більшість пісень, уміщених у виданні, — це записи І. Хланти, зроблені впродовж 1987—2007 рр. у Закарпатській області, зокрема в Хустському, Виноградівському, Великоберезнянському, Іршавському, Мукачівському, менше в Тячівському, Свалявському, Міжгірському та інших районах, а також у містах Виноградів, Ужгород, Великий Березний тощо. Як зазначив І. Хланта у примітках, з величезної кількості записаних ним творів вибрано лише найкращі, найпопулярніші зразки, які трапляються на Закарпатті. Щоб вичерпати все, слід було б здійснити дослідження у кожному населеному пункті, а це практично неможливо. Адже, як пише фольклорист, “нові пісні творяться щодня”. Масштабність цієї праці можна уявити, зокрема, з такого зауваження упорядника: “Чимало вірників пам’ятають значну кількість пісень. Так, від Софії Черничко (с. Біловарці) ми записали 80 пісень, від Василя Стойки — 60 (с. Кричево, обоє Тячівського р-ну), від Олени Січки (м. Ужгород) — 70, Пелагеї Рожко (с. Іза Хустського р-ну) — 75, Василя Федорянича (с. Керецьке Свалявського р-ну) — 48 пісень. Цей перелік можна продовжувати. Але, без сумніву, згаданими цифрами їхній репертуар не вичерпується, а навпаки, постійно поповнюється”. Ці та інші талановиті співаки часто відвідують численні монастирі Закарпаття, звідки приносять нові пісні. Отже, з відновленням храмів і монастирів, які знову стали центрами не лише релігійного, а й фольклорного життя, відродилася і розквітла оновлена українська духовно-пісенна традиція.

Збірник упорядковано за церковним календарем. Спочатку вміщено пісні, що виконують на свята Господні (Різдво, Богоявлення, Стрітіння, Вознесіння, Трійця, Преображення, Воздвиження). Сюди належать і ті твори, які співають під час підготовки та у дні

Великого посту (у неділю Блудного сина, М’ясопусну, Сиропусну, Цвітну (Вербну), на Страсному тижні).

Розділ “Воскресні пісні” охоплює пісні пасхального циклу. Особливо подано пісні до Ісуса Христа, до Сотворителя, пісні на свята Богородичні (Різдво, Покрову, Введення, Благовіщення, Успіння), пісні до Пречистої Діви Марії, пісні до святих, особливо шанованих в Україні, — Василя, Георгія, Петра і Павла, Миколая, Варвари, до св. Архистратига Михаїла тощо. Найбільші розділи становлять богородичні, покаянні та похоронні пісні. Свого часу І. Хланта видав ці твори окремими збірниками.

У межах кожного розділу пісні розміщено за алфавітом. У текстах збережено лексику діалектних форм та деякі діалектні фонетичні й орфоепічні особливості, однак, як зазначає І. Хланта, здебільшого упорядники “через непослідовність у передачі діалектних рис залишали форму, найближчу до літературної вимови”. Справді, мова жителів Закарпаття настільки незвична з архаїчними рисами та зовнішніми впливами, що невідготовленому слухачеві важко адаптуватися до неї. Збірник мав би значно більшу історичну та філологічну цінність, якби було збережено не лише ці особливості, а й індивідуальну лексику та орфоепічні версії (з відповідними коментарями). Видання І. Хланти може стати у пригоді не лише його землякам, а й зацікавленим поціновувачам цього жанру в усій Україні. Оскільки частину текстів подано церковнослов’янською мовою, то в кінці збірника пояснено деякі архаїчні слова в невеличкому словнику.

У передмові І. Хланта висвітлює історію збирання, публікації та дослідження духовних пісень Карпатського регіону, їхню тематику та сучасний стан побутування — час і місце виконання у храмі та поза храмом, зокрема, увагу звернено на історію виникнення та поширення церковно-релігійних колядок, тематику і символіку, зв’язок зі Священним Писанням та українською національною культурою. Автор подає власну досить умовну класифікацію пісень (“пісні-прославлення”, “пісні-подяки”, “пісні-молитви”, “пісні-радість”, “пісні-сповіді”, “пісні іконославильного змісту”, “пісні про сенс життя людини” тощо). Можливо, упорядник зафіксував тер-

міни, якими означають ці пісні самі виконавці. Оскільки таку значну кількість матеріалу вперше введено в науковий обіг, то зрозумілі труднощі його наукового осмислення — аналізу жанрової належності, класифікації, особливостей поетики.

Виникає запитання: а чи ці твори справді належать до фольклорної традиції, чи до літературної, адже, як відомо, поширюються вони в писемній, а не в усній формі? Про це зазначає сам упорядник: “Іх переписують у зошити, складають саморобні збірники-пісенники, якими й користуються під час співу”. Нам нерідко доводилося спілкуватися з церковними хорами, які саме так, із власних зошитів (а в нот — із нот) співають ці пісні. Здебільшого вони мають яскраво виражений літературний характер, нерідко композиція вірша, мовні звороти важкі для запам’ятовування, особливо ті, в яких використано церковнослов’янську лексику. Як зауважує професор А. Іванський, стиль віршової поетики цих творів спирається на силабо-тоніку, наспіви — на гомофонно-гармонічну основу, яка була запроваджена наприкінці XVI—початку XVII ст. із введенням партесного співу, який мав визначальний вплив на церковно-побутову творчість.

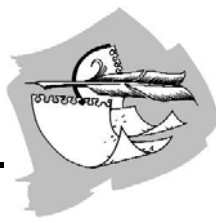
Деякі пісні відомі у російському варіанті (“Ой ви, браття мої, сестри”) — вочевидь, це і є їхнє першоджерело. Перекладені ж українською мовою, вони звучать досить неприродно поруч із такими фольклорними шедеврами, як відома “Сирітка” (тут “Ой смертна година сьогодні настала”, або “Вмерла наша мама”):

*Ви Христовы братья-сестры,
Ви Христовийи друзья,
Вы придите, потрудитесь —
Жизнь окончилась моя.*

*Ой ви браття мої, сестри
Й товариство дороге,
Ви прийдіте подивіться —
Скінчилось життя мое.*

Можливо, в середовищі сучасних церковних півчих витворилася нова маргінальна (не літературна і не фольклорна, або ж літературна, яка ще не стала фольклорною) субкультура, яка потребує окремого прискіпливого, незаангажованого погляду дослідника? Адже явище, яке щойно виникло, — це не завжди фольклор, ним, як правило, лише з часом стає те, що “вижило”, прищепилося в народній традиції, підпорядкувалося її законам, дало численні пагони — варіанти. Це стосується, приміром, такої відомої по всій Україні похоронної пісні, яку умовно називають “Калина” (тут — “О Боже мій, Боже, ласкавий, могутній”). Але цікаво, що виконавці, як правило, пам’ятають з неї лише ті куплети, які позначені традиційними фольклорними формулами (“сира земля”, “висока могила”, “червона калина”, “дорога далека”), а решту все-таки співають із зошита.

Усе зауважене нітрохи не знецінює видання І. Хланти, а навпаки, прокладає перспективу для майбутніх дослідників. Надзвичайно важливо саме те, що І. Хланта записав майже всі пісні, які побутують у регіоні на даний час, не вдаючись до теоретичних подробиць, — і в цьому найголовніша цінність його наукової праці. Збірник відкриває широкий простір для розв’язання сучасних фольклористичних проблем. Таку роботу може виконати не кожен науковець, а лише той, який досліджує фольклорну традицію стаціонарним методом, упродовж багатьох десятиліть, тож доктор мистецтвознавства І. Хланта зробив значний внесок в українську фольклористику XX—XXI століть.

Ірина ЖИЛЕНКО

НЕ ЗУПИНИТЬ РІКУ

Там, за осінньою горою,
розкрились сонячні врата.
Я крізь життя пройшла,
мов промінь, —
пора у сонце повертати.

Цей світ без мене проживе.
Хоча й не так,
як жив зі мною.
Назад до себе не позве
мене майбутньою весною.

Все, що було
колись, — пішло.
Все, що ціло
колись, — відквітло.
І золоте моє тепло
Просіялось між пальців світу.

Осіннім полем перейти
під журавлиними ключами.
А там — хай повняться світи
моїм промовистим
мовчанням...

Поле зораним ходить крук.
В чорнім пір'ї. Зате у мене
є кишені для змерзлих рук,
теплий шарф
і насіння жменя.

Ми колеги з ним і союзники.
Подорожні в полях.
Повз нас —
течія урочистої музики.
То спливає наш час.

Холоднечою вечір дихає.
Але ж вечір — іще не ніч.
Крук заб'ється десь
там, під стріхою.
А людина затопить піч.

І долонею невичерпною
обдарує Господь мене
золотим вогнем і вечерею,
і вдовину сльозу змахне.

І учора, і сьогодні —
м'ятний чай і тепла шаль.
Все самотніша самотність.
Все печальніша печаль.

Тане вік, як сніг останній.
Проглядає чорнота.
За похилими літами —
ще похиліші літа.

Треба їх переболіти —
з Великодня до Різдва.
Без квіток збігає літо.
Без казок зима сплива.

Хай же смертний вітер звіє
дрібку днів і жмуток слів.
Я не вмю і не смію
жити без тебе на землі.

Я з тобою
крізь смерть пройшла.
Провела тебе аж за неї.
В руки Господа віддала.
А в життя не вернулась.
Де я?

Мертва тиша чужих веранд
не відлунить ходи твоєї.
Смерть зігерла
красу з троянд,
І чаклунство зі слова.
Де я?

Вже мені у життя вертати,
мов траві
у каміння вростати.

Не зносити всієї журби,
не убраться в щастя.
Я тут зайва,
мов тінь од верби,
коли сонце погасне.

До світанку жаріє нічник,
як вдовина сльоза терпляча.
І між книгами домовик
по господарю плаче.

Може, це і останнє літо.
Але ж будуть і в ньому квіти.
І метелики будуть теж.
Зблисне досвіток — і живеш.
Кожне літєчко — літо Боже.
Все в нім статися може.
Буде гречка дрімать у спеці.
Будуть бджоли над нею густі.
А як золотом
листя налетять —
стане й серце моє золотим.
Озирнеться
на себе, всміхнеться
і смиренно зустріне час,
коли з гілки листок зірветься
у останній свій вальс.

Я все життя чогось чекала.
Все виглядала у вікно.
І дочекалась, що дзеркала
накрила чорним полотном.
Тепер нічого вже не жду.
Тепер нічого не потрібно.
Хоч тільки й маю, що — біду
на схилу голівку срібну.
А ще — оту могилку скраю,
яка мовчить,
завжди мовчить.
І старості сухий окраець,
що і сльозами не розмочить...

Я вранці думаю: от знову
день прийшов.
Їх стільки вже
між мною і тобою!
Надвечір думаю:
от знову день пішов.
Їх стільки вже
між мною і тобою...

Що більше днів
між нас — то менше їх.
Чекай мене
на схилі днів моїх!

Сьогодні сумно
в нашому садку.
Тут осінь буде
літо хоронити.
Шкода, що нам
не зупинить ріку.
Але і щастя,
що — не зупинити.

Я колись жила у казці.
І щодня до мене в гості
Муза світла, Муза щастя
заявлялася о шостій.
Я тепер живу не в казці.
Пожалійте поетесу.
Музі світла, Музі щастя
перешліть нову адресу.

Знаю: десь вона блукає
і мене шукає всюди —

там, де вже мене немає,
там, де вже мене не буде.

Хай прибігла би, розквітла,
розсміялася: “Живи!”
І зронила краплю світла
в чорний келих удови.

Всі забули про мене.
Спить в буфеті горілка.
Спить валіза смиренно —
бо яка там мандрівка?!

І ніхто не напише.
І ніхто не подзвонить.
Зачарована тиша.
Заговорена зона.

Я й сама вже про себе
забуваю потроху.
Доживу вже як-небудь.
Проживу скількимога.

Напечалюся вдосталь
під пташине квиління.
Бо пронизлива осінь.
Бо Кінець Покоління...

Зелена свічка
в міднім свічнику.
І цикламен
в червоному вазоні.
О скільки я спізнала на віку
прекрасного
зимового безсоння!

Свою вину
спокутував Морфей
тим, що вмикав
ноктюрни і прелюди.

І наливав у келих
мій глінтвейн,
лікуючи безсоння і застуди.

О золоте безсоння поетес!
Вино. Зелена свічка.
Мандарини.
Дивився Бог
на землю із небес,
як бомжена
на сяючу вітрину.

Тепер і я вже,
вигнана звідтіль,
попід віконцем
юності жебрачу.
Зелена свічка...
Срібна заметіль...
Дивлюсь і плачу...

Київські палісади —
розкоші бідноти.
Айстри і виногради,
сальвії і коти.
Теплі балкони в квітах —
затишок простолюддя.
В тихому сонці літа спить
на балконі пудель.

Завтра — звичайний будень.
Зваримо борщик гарний.
Ми небагаті люди, тож і
спимо безжмарно.
Вітер хитне фіранку —
зорі в кімнату бризнуть.
Радісним буде ранок.
Затишним буде присмерк.

Будем сидіть допізна,
тихі і незалежні.
І не біда, що в кріслі
вдвох із пуделем тісно.

Айстри, герані, кани
дихають все п'янкіше.
Жити б отак віками.
Боже, люби нас, грішних!

Заведу котисько чорне.
Молочка йому наллю.
І забуду всі учора.
І щоденники спалю.
День лінівенький удався.
Вірш наївний написався.
В цьому дні, на самім дні,
затонула я, мов човен.
Бог із ними, тими вчора.
Та й були вони, чи ні?
Вже годинник б'є десяту.
На добраніч, треба спати.
Погортаю томик Сартра.
І засну в легкім човні.
Кажуть: зранку буде завтра.
Може, брешуть. Може, й ні.
Літування, зимування.
Тихе щастя доживання.

Зірки, мов люди —
горді, необачні.
То й падають із Божої руки.
Одна скотилась —
я і досі плачу
Сльозами,
палажками, як зірки.

Віконечко
на вежі засвітилось,
Немов схотіло втішити мене:
мовляв, скотилась зірка —
то й скотилась.
Ковзле у хризантему
і засне.

Не довіряйся
голосу журби —
вона сирена,
а не світла Сольвейг.
Постав на плитку
чайник голубий
і оживи свою
стареньку сольфу.

Згадай сонату радості,
зіграй
так зоряно,
щоб Київ освітився.
І кожен дворик
крізь плетіння брам
оповідав нам казку
про дитинство.

МОЛИТВА

На вікні квітникова зарість.
І молюсь я в ночі безсонні:
хай хранить Господь
мою тиху старість,
заколихуючи красою.

За шибками зимова сутінь.
Трохи стишилась завірюха.
Хай хранить Господь
мою світлу сутність,
щоб її ніхто не задмухав.

Сяду в крісло,
прикличу рими.
А Господь у своїм милосерді
хай стоїть при вікні,
хай стоїть за дверима
і вартує мене од смерті.

Закінчилась
“Прощальна симфонія”.
Але ж, Господи,
стій на сторожі.
Бо останньої ноти
прекрасна агонія
ще звучить...
Сохрани її, Боже!

ХАЙ КОЖЕН ЗАПАЛИТЬ СВОЮ СВИЧКУ

— **Євгене Олександровичу, яке значення, на Вашу думку, відіграє віра, мораль у творчості класиків і сучасних письменників?**

— У різні часи література по-різному впливала на людину. Можливо, був час, коли красне письменство мало вирішальну силу, особливо для школярів — тоді, коли не було жодної іншої поживи, крім літератури. Ще застав той період, коли читання книжок формувало людину. Проте навіть тоді це стосувалося меншості — навіть відмінників середньої школи, не кажучи вже про двієчників. Ця функція залишається — функція духовної терапії, відновлення нормальної життєдіяльності людини, яку псують погані впливи, стреси. У житті більше поганих впливів, ніж хороших. Думаю, що література повинна й зараз виконувати роль морального очищення.

Досліджуючи творчість великих поетів — Тараса Шевченка, Миколи Гоголя, я пересвідчився, що вони ставили собі великі, непосильні завдання. Гоголь прагнув повернути людей до Закону Божого, до справжньої віри. Шевченко, по суті, ставив те саме завдання. Вони оволоділи такими засобами впливу, яких до них не мав жоден із поетів. Вони мали колосальний вплив на людей різних поколінь і таки наворачтали до духовності.

У багатьох побутує думка, що література — це одне, а духовне, релігійне життя — зовсім інше. Насправді великі поети, письменники тим і ставали великими, що були духовними і черпали мудрість, інтелектуальну енергію зі Святого Письма. Якщо говорити про російську літературу саме в контексті духовності, то її справжньому започаткував Гоголь. На його ґрунті виріс Федір Достоєвський і значною мірою Лев Толстой. Колосальний вплив саме духовного чинника на рівень літератури, зокрема й на інтелектуальний рівень, неодноразово підкреслювали і Гоголь, і Достоєвський.

Українська літературна традиція — традиція релігійна. Майже всі попередники Шевченка були віруючими. Але йдеться не просто про релігійність, а про те, щоб усі свої моральні максими, принципи будувати на засадах Закону Божого, ставити це на перше місце. У цьому розумінні першим в українській літературі з'явився Шевченко, який прийняв цей мак-

Євген Сверстюк — відомий письменник, критик, літературознавець, лауреат Шевченківської премії. Дослідник творчості Тараса Шевченка, Миколи Гоголя, Олександра Довженка. Головний редактор газети “Наша віра”. Тема нашої розмови — просвітницька роль письменника, звернення до Закону Божого в його житті й творчості.

сималізм і розпочав нову дорогу в літературі.

— **Велике значення для утвердження моральності мають ЗМІ. Наш інформаційний простір надзвичайно засмічений, брудний. Невже його не може якось упорядкувати держава?**

— Можливо, в певному, в гіршому розумінні, вона може спрямовувати політичний інформаційний простір, як це відбувається в Росії. За наявності приватних ЗМІ інформаційний простір проблемний. Дуже багато залежить від конкретної людини, від кожного, хто працює в пресі, на радіо, телебаченні. Журналіст запрошує або людей позитивних, тих, які можуть налаштувати на певний духовний лад, або тих, які нічого не мають за душею і несуть руйнівні начала.

Бачимо цілковиту безвідповідальність, люди розгублені, тому допускають у пресу речі, яких зовсім не варто оприлюднювати. Мене, наприклад, дуже здивувала публікація так званої поезії В. Цибулька в журналі “Кур’єр Кривбасу”, який здається пристойним виданням, хоч недбало редактований. Сам я, може, й не натрапив би на неї, але мені показав добірку Василь Герасим’юк, який завагався, чи можна після цього давати в цей часопис свої вірші. Я прочитав і побачив, що в літературі є те, що можна захищати до категорії сміття, до того ж, отруйного. Це не просто атеїзм, до якого можна ставитися толерантно, а брудне богохульство. І це називається поезія? То скажіть, від кого це залежить? Таке не повинно друкуватися. Кожен редактор має в душі певний фільтр. Ми ж тільки тим і займаємося, що щось відсіваємо і щось приймаємо. А в багатьох людей немає жодних фільтрів. Так редактори фактично стають співучасниками розсліплення.

Думаю, що кожному з письменників треба ставити питання, яке ставив Гоголь: “Чого ви хочете досягти? Що ви сієте?” Розмови про те, що література не має мети, що вона вільна, — просто базікання людини, яка не вміє думати. Коли людина виходить орати і збирається сіяти, вона знає, навіщо це робить.

— **Отже, Ви вважаєте, що відповідальні за нинішнє становище ми всі?**

— Вплив на середовище має кожен із нас, незалежно від того, яке місце займає в суспільній ієрархії. Не обов’язково це працівник пера, не обов’язково людина впливова. Кожен перехожий або підбирає сміття, або смітить. У нас бракує тієї духовної енергії, щоб замість скаржитися на темряву кожен ніс свою свічку і сприяв очищенню. Це головна проблема нашого політичного простору. Дай нам зараз президентом Цезаря чи Наполеона — у нинішньому засмі-

ченому просторі його висміють і освищать, він сам нічого не зрушить.

Кожна ділянка нашого життя вимагає очищення. Оскільки ми працюємо в літературі, то повинні нагадувати елементарні істини, ініціювати й наполегливо йти в цьому напрямі.

Треба подавати позитивний приклад, бо виховання — це наслідування когось. Кожен повинен усвідомлювати, що його хтось може наслідувати. Ми творимо свій образ щодня. Коли з’являються нові імена, публікації, люди одразу помічають. Усе хороше, позитивне — норма. Цієї норми немає сьогодні тому, що ми загубили традиції. Це має бути суцільна лінія розвитку, срібна нитка, яка йде від покоління до покоління. Через усі катастрофи, що трапилися протягом ХХ століття, вціліли ті імена, які трималися цієї срібної нитки. Які не трималися — згасли. Вони не відібрані до того культурного запасу, який потрібен нам на насіння.

У наш час такого хаосу багатьом молодим здається, що нині вже не діють закони, які діяли в минулі часи, що нині інші принципи, цінності. Але справжні цінності ніколи не змінювалися, тільки видозмінювалися. Так само, як здорове харчування і добре лікування, попри зміни способу життя і клімату, залишається тим самим. Фізичне ми дуже добре відчуваємо, а у сфері духовній люди часто схильні йти за вітром.

Цікаві міркування висловив Гоголь в одному з ліричних відступів у розділі про капітана Копейкіна. Кожне покоління вигадує нові міражі, нових ідолів і зрікається тієї ясної дороги, яка веде до ясної мети. Потім осмислює свій шлях і думає: навіть дитині зрозуміло, що туди не треба було йти — це облуда, обман, біси крутять. Приходить наступне покоління й знову пробує бічними дорогами йти до погубленої ями.

На духовних цінностях тримається й триматиметься людина.

Коли ми хочемо мати добру перспективу, то повинні зрозуміти, в чому самі винні. Треба ставитися відповідально до свого вибору. Щоб створити нормальне життя, потрібно встановити певний рівень поваги й самоповаги. Думати не про НАТО, газову трубу, російську мову. Обирати порядних людей, а не тих, що обіцяють кон’юнктурні політичні речі. Маємо те, що самі обрали.

— **Наші читачі — духовні, моральні, розумні люди. Що порадите їм у Великодні дні?**

— Людина повинна чекати святого і творити свято навколо себе незалежно від того, який навколишній світ. У своєму маленькому колі, де має певний вплив, утверджуйте справедливість, як бджілки, продовжуйте процес очищення. Таких людей багато, усі разом ми поліпшимо життя.

Спілкувалася
Надія КИР’ЯН

ПОЕТИЧНА ПИСАНКА

Ніна ГНАТЮК

Світле свято Великодня знайшло своє відображення не лише в картинах, народній вишивці, писанкарстві, а й у літературі, зокрема поезії.

Упорядник Надія Данилевська та редактор збірки “Великдень в українській поезії” Микола Ткач збірли вірші багатьох поколінь українських поетів, створені у трьох століттях. Тема Великодня тут багатопланова: для одних — це муки Христа, його розп’яття, для інших — його світле Воскресіння, торжество духу і віри, а також краса і таїна народних звичаїв і обрядів.

Поруч із віршами класиків української літератури, відомих майс-

трів слова — Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, О. Олесья, Я. Щоголіва, І. Огієнка, Богдана Ігоря Антонича, Б. Лепкого бачимо твори сучасників: Л. Костенко, Є. Сверстюка, В. Герасим’юка, І. Малковича, І. Павлюка, Д. Чередниченка, С. Шевченка, В. Довжика, О. Мамчич та інших авторів.

Збірка видрукувана у видавництві “Аспект-поліграф” у Ніжині завдяки фінансовій підтримці Бобрівського відділення товариства “Чернігівське земляцтво” у Києві (керівник А. Пінчук) та з благословення настоятеля церкви Благовіщення Божої Матері при університеті “Києво-Могилянська академія” ігумена Богдана.

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

*Христос Воскрес, а з ним
воскресне
Господня правда на землі,
І все святе, і все небесне
Заграє зорями в імлі.*

*Святили паску черешневим
цвітом —
черешня на Великдень розцвіла,
і подихом, пелюсткою сповитим,
хитнула запах свіч...*

Не рання мла,

*Христос Воскрес, і перемога
Добра над злом вогнем засяє,
І понесеться дух до Бога
У царство зоряне безкрає.*

*а ніч, прошита колом свіч,
зосталась.*

*У тьмі навколо церкви — коло
свіч.*

*Христос Воскрес, а з ним
постане
Й правдива Церква в силі
й славі —*

*За ними нас не видко —
мов сховались.*

Ми рідко сходим з родових сторіч.

*Й вона відродить все кохане,
І згинуть підступи лукаві!*

**Іван ОГІЄНКО
(митрополит Іларіон)**

*Ісус Христос розп’ятий був
не раз.
Там, на Голгофі, це було уперше.
Умер од смерті, може,*

*за руки взявшись: вирватись,
втекти!*

*Та вже світає цвітом
черешневим.*

*— від образ,
і за життям не пожалів, умерши.
А потім розп’яли на полотні,
у мрамурі, у гіпсі і в граніті.*

*Черешне-сестро, паску посвяти.
Василь ГЕРАСИМ’ЮК*

ВЕЛИКДЕНЬ

*В небі
Відчинилася
Брама золота —
Покотилася писанка свята
З перекотихмарок перекотицвіт
Зіграє ласкою Великодній світ.
Тягнуться до нього з теплою землі
Золоті кульбабки, проліски малі.
Вже й земля, мов писанка,
Й дзвін аж до небес
Сповіщає радісно,
Що Христос
Воскрес!*

*І розп’яли його в мені,
і розп’яли на цілім білім світі.
І тіло з’їли, кров’ю запили.
Ще рік, чи два, чи десять,
чи довіку?
І продавали образ з-під поли,
і не дають умерти чоловіку.
Куди піду? Куди тепер піду?
Де на землі земля обітована?
Казарми в Гефсиманському
саду,
І всі народи — як розкрита
рана...*

Ліна КОСТЕНКО

Надія ГУМЕНЮК

**КРАПЛИНА
ГІРКОЇ ПРАВДИ**

КИЛИМ З ВЕЛИКОДНЬОГО СТОЛУ

Щойно отримав книжку — дарунок від заслуженого учителя Івана Городиця з моєї рідної Дробишчини. На темнокоричневому тлі білими літерами назва “Війна проти власного народу”. А поверх напису — закривавлений колосок. Промовистий символ. Вколює в серце. А повідане стократ посилює біль: “...тільки в одному селі Безпальче на Черкащині в період Голодомору 1932—1933 років померло 866 осіб, зокрема 348 дітей”.

Свідчення 126 очевидців. Документальні підтвердження. Жакливі мартирологі — список жертв Геноциду. По-християнському пошановано замучених. Увічнено імена, до яких нехай торкається пам'ять нових поколінь. Та не оминає й тих, чий життя передчасно обірвали масові репресії в 20—30-х роках минулого століття та впродовж десятиліть опісля.

“Після Голодомору 1932—1933 років Сталін і його поплічники розгорнули “боротьбу” проти так званого українського буржуазного націоналізму... Викорінювався і знищувався цвіт української нації”. Для І. Городиця це не загальні слова, а роки невтомних пошуків правди. У підсумку — щире слово про видатного українського художника, “бойчукіста” Івана Падалку, який народився 1894 року в сусідньому селі Жорнокліові. Згадаймо незабутнього митця з нагоди 115-річчя з дня його народження.

Вадим ПЕПА,
член НСПУ

Сім'я була велика — 10 осіб. Батько Іван Григорович Падалка, виходець з козаків, мав 8 десятин землі, був письменною людиною і дуже любив читати. Він помітив здібності сина і з допомогою місцевого поміщика Лісаневича віддав його до художньо-промислової школи ім. М. Гоголя у Миргороді. Потерпаючи від нестатків, мусив продати частину землі.

Потім Іван продовжив навчання в Київському художньому училищі. 1917 року вступив до Української академії мистецтв у Києві. Навчався в майстерні професора М. Бойчука. Про свого вчителя тепло відгукувався в “Автоінтерв'ю”: “...Коли я тільки починав серйозно вчитися образотворчого мистецтва, в моїй уяві носилися чудові образи площин, заповнених такими прекрасними картинами, як той килим, що ним моя мати накривала стола на Різдвяні та Великодні свята.

— А де ж ви навчилися робити так, як зараз?

— У професора Бойчука”.

По закінченні Академії 1920 р. працював викладачем у Миргородському художньо-керамічному технікумі ім. М. Гоголя, згодом у Межигірському, а з 1925-го — у Харківському художньо-керамічному технікумі, що його потім було реорганізовано в художньо-промисловий інститут.

1934 року талановитого майстра, знавця таємниць образотворчого мистецтва перевели до Київського художнього інституту. Зарекомендував себе чудовим педагогом і вихователем. Його ім'я вже було добре відоме не тільки в Україні, а й далеко за її межами. Художні твори експонували на виставках у Києві, Харкові та багатьох інших містах України, у Москві, Ленінграді, Єревані, а також на міжнародних виставках у всіх столицях Європи.

Іван Падалка. “Фотограф”. 1927 р.

Газета “Комуніст” 19 травня 1930 р. повідомляла: “Нещодавно відбулася в Стокгольмі велика виставка радянського мистецтва. З українського відділу майже всі експонати розпродано, зокрема графічні твори Касіяна, Падалки, Довганя, Налепинської-Бойчук та інших”. Виручену валюту тодішня авторитарна влада використовувала на закупівлю технічного обладнання для здійснення індустріалізації. Культурні цінності українського народу назавжди осідали в музеях зарубіжних країн та в приватних колекціях.

У 1933—1935 рр. Падалка, Павленко, Седляр та Бойчук брали участь у розписах Червонозаводського театру в Харкові. Але ж вияви національної свідомості в мистецтві вслякю придушувала компартійна влада. Упереджена критика набирала злісних обертів, переростала у звиряче цькування.

Для першої республіканської виставки народного мистецтва І. Падалка намалював килими “Яблуна” та “В. І. Ленін”. Їх виткали ткалі з села Скобці на Київщині Наталія Вовк, Марія Щур та Ганна Савісько. Обидві роботи експонували в Києві, Москві, Ленінграді. Та це не врятувало автора. 30 вересня 1936 р. його заарештували. Того самого року, 25 листопада, потрапив за ґрати Михайло Бойчук, наступного дня — Василь Седляр, а за ними — Кирило Гвоздик. Дружину професора, Софію Налепинську-Бойчук, органи НКВС заперотрили до в'язниці 12 червня 1937 р.

У четвертому числі журналу “Малярство” за 1937 р. засліплені расистською ненавистю слов'янофоби поставили хрест на мистецькій школі М. Бойчука: “Адже тільки внаслідок послаблення більшовицької пильності прямі агенти фашизму (як же це перекується з такого самого штабу нинішніми вихватками усе ще живих ксенофобів — Авт.). Бойчук, Седляр, Падалка могли протягом багатьох років вести свою злочинну роботу диверсантів і шпигунів, прикриваючись машкарною радянських художників. Ці підлі вороги не були викриті самою художньою громадськістю і оргкомітетом Спілки радянських художників, аж доки органи пролетарської диктатури спіймали їх на гарячому... Правда, вже давно визнано, що бойчукізм — ре-

акційне явище в українському мистецтві”.

Скорий суд у справі про належність до контрреволюційної організації відбувся 13 липня 1937 р. Того самого дня трьох побратимів розстріляно в Києві. Тут же засуджено до вищої міри покарання й 11 грудня 1937 р. страчено Софію Налепинську-Бойчук. Дружину Івана Падалки Марію Пасько кати, упившись кров'ю, якийсь час не чіпали.

Важко читати її спомини: “Я збиралася і поїхала до Києва. Прийшла в НКВС, в той час воно розташовувалося на вулиці Інститутській, якщо не помиляюся, одержала пропуск, і мене завели до кімнати, де сиділи слідчий та Іван Іванович. Я побачила його дуже блідого, худого, очі глибоко запали, я за сумнівалася — він і не він. Настільки змінився — я з усіх сил намагалася триматися, щоб не заридати на весь голос. Слідчий не дозволив мені близько підійти і привітатися з чоловіком. Я бачила, яких зусиль йому коштувало триматися зовні спокійно. Старався навіть усміхнутися і пожартувати. Він запитав: “Ну, як там наш синок Євген? Як його навчання?” А я до пуття нічого не могла відповісти. Весь час плакала. Привезла йому білизну, а він просив курива. В мене з собою не було цигарок.

...Через 10 хвилин слідчий суворо сказав: “Свидание окончено!” Я підійшла до Івана ближче, щоб попрощатися...

Іван сказав: “Це наше останнє побачення з тобою, Марієчко, навки останнє!”

— Ні! Ні! — кричала я.

Згодом надійшло повідомлення, що Падалку відправлятимуть на Північ.

“Я купила на базарі кожух, ваялянки і повезла до Києва, але той самий слідчий мені заявив: “Іх уже відправили”.

Після незліченних звертань до відповідних інстанцій мені вдалося одержати копії вбивчих документів. Як засторога новим поколінням, вони зберігаються під склом у краєзнавчому музеї села Безпальче. Сатанинського вилуплення — “Приговор”: “Военная коллегия Верховного Суда Союза СССР в составе: Председательствующего Диввоенюриста Н. М. Рычкова, членов: Бригадвоенюристов И. М. Зарянова и А. Ф. Козловского

при секретаре Военном юристе 3 ранга Н. В. Козлове в закрытом судебном заседании... установленно виновность Падалки в том, что он с... года (байдуже, з якого — Авт.) являлся активным участником националистической фашистской и террористической организации... и систематически проводил среди молодежи националистическую пропаганду... к высшей мере наказания — расстрелу с конфискацией всего личного ему принадлежащего имущества... обжалованию не подлежит... подлежит немедленному исполнению...”

Надійшла черга і дружини страченого. Спасибі долі хіба що за те, що стражденна після всіх завданих мук мала можливість оприлюднити болючі свідчення. В ніч на 4 жовтня “до квартири зайшли два співробітники НКВС, комендант будинку “Слово” і вартовий. Співробітник НКВС, молодий за віком, поведився грубо й нахабно...”

Ми обоє дуже любили книги. В нас було багато цінних книг, в той момент їх стос лежав на столі. “Молодший” підійшов до столу і рукою хотів змести книги на підлогу, я підскочила до столу, закрила собою книги і закричала: “Що ви робите?” Так перешкодила йому звалити книги на підлогу. Після цього він показав мені ордер на обшук квартири і мій арешт.

Коли мене стали виводити з квартири, я нахилилася до синочка, щоб попрощатися, а Євгенко (йому тоді пішов 14-й рік) шепче мені: “Мамо, я боюся сам залишатися в квартирі”. Я востаннє поцілувала синочка на прощання і сказала: “Що ж я зроблю, синку... Прощай!” У ці хвилини я востаннє бачила свого сина.”

Не згрішу проти істини, зауваживши, що не один із тих “молодших” самовдоволено одержує тепер таку пенсію, яка нікому з моїх односельців і не снилася. А понад усе сам та вихованим ним не приховують таку саму ненависть до Української держави, з якою 37-го катюги накидалися на тих, хто уболював за долю рідної землі та її згорьованого народу.

“Пасько Марии Яковлевне — содержание под стражей в Харьковской тюрьме... Лейтенант Государств. Безопасности Очаковский... Согласен: ст. лейтенант Государств. Безопасности Симко-

вич... Утверждаю: Капитан Государств. Безопасности Рейхман...”

А беззахисну дитину на четвертий день узяли співробітники НКВС, відвезли туди, де утримували дітей репресованих. З-поміж нелюдів зі шпалами на комірках було багато охочих захопити вивільнену квартиру й привласнити все, що в ній задарма пливло до рук. Заради цього зажерливі були готові пересаджати й перестріляти половину Харкова.

“Пасько-Падалко Евгений Иванович, 1922 г. рождения... сдан в приемник-распределитель ХОУ НКВД, откуда направлен в детдом — гор. Куйбышев... Начальник Админхозотдела ХОУ НКВД — лейтенант Государственной Безопасности Котликов...”

Така вона — погібельна дійсність під п'ятою супостатів. “З Харкова мене відправили в Томську пересильну в'язницю... Я весь час думала про сина, як там він один... Одного разу, коли нас вивели на прогулянку, ми пішли на штурм комендатури, там знайшли багато листів для ув'язнених, яких нам не видавали, серед них знайшла два листи від Євгена... Це була остання звісточка від нього”.

З Томська баржею — на Колиму. Магадан. Табір для жінок, чоловіки яких репресовані. 2 600 осіб. “Я працювала на швейній фабриці по 15—16 годин на добу, за рік два вихідних”. Та “практично навіть тих двох вихідних на рік — не було”. Скільки ж не тільки українських життів, а й плодів їхньої рабської праці залишено на несходимих колимах, мордовіях, тюменях — від окраїн і до самої Москви. А звідти нас ще й досі намагаються обдирати, як довірливих підневільних боржників. Довірливих. Беззахисних. Обдурюваних. Чого більше — не маю розуму сказати, хоч сивина й посріблила голову.

Востаннє гірко зітхну над переказаним пишною красунею, якою бачу її на дивом уцілілій фотографії, дружиною вихідця із сусіднього з моїм рідним села Жорнокліові. Молодим, сповненим світлим надій пішов він із мальовничого куточка України в широкій світ. А повернувшись судилося безмовним. Постав перед земляками на віки-вічні закам'янілим. Гідно вшанували односельці талановитого сина свого вишневого краю: урочисто відкрили пам'ятник на честь сторіччя з дня народження незабутнього, катями не відірваного від рідної землі.

Скільки сил довелося докласти, щоб одержати з Москви датований 20 квітня 1988 року документ за підписом “Начальник секретариата Военной коллегии Верховного суда СССР А. Никонов”: “являлся профессором живописи Киевского художественного института... был осужден необоснованно по сфальсифицированным материалам... приговор приведен в исполнение в тот же день... Места захоронения не фиксировались... Реабилитирован посмертно...”

А як же щодо килима з великоднього столу? Годилося б заповнити, що він незнищений. Його символіка — з глибин української душі. А це ж душа роду, який на цій землі споконвіку, від первоз'яви людини на обширі, до дотепер етнічні українські землі. Розквіт тієї символіки — з Трипільської культури, від якої жодним псевдовченим мій народ не відлучити. Тільки ж треба вивулканувати всю, на яку ми здатні, розумову силу, щоб не згинуть в жорстокій юдолі земній, а утверджуватися гідно в народів вольнім колі.

Іван ГОРОДИНЕЦЬ,
с. Безпальче, Дробишський район, Черкаська обл.

“В ув’язнення потрапляли навіть за виготовлення “крамольного національного інструмента”.

Свято в Корюківці

ВОЛЕЛЮБНА БАНДУРА

Музична громадськість відзначила 120-річчя з дня народження видатного українського майстра Олександра Корнієвського, якого сучасники називали “Страдівари бандури”. Особливо широко відзначали ювілей на Чернігівщині, рідній землі майстра й удосконалювача старовинних народних інструментів. В обласному центрі відбулися наукові читання. Ювілейні заходи пройшли в селі Данилівці Менського району, де народився майстер, а також у місті Корюківка, де він прожив більшу частину життя і де завершив свій шлях.

Доля відміряла йому аж 99 років переповненого творчим паланням і численними випробуваннями життя. Свою першу бандуру виготовив 1906 року, а загалом їх вийшло з-під його руки 180. Кожна, як мала дитина, була дорогою для майстра. Перша, виготовлена для талановитого земляка, сліпого бандуриста Терентія Пархоменка з сусіднього села Волосківці, й друга, й третя, виготовлені для титана української музики Миколи Лисенка, який вирішив відкрити в організованій ним музичній школі клас бандури. І ті, що зробив для відомих усієї України кобзарів. Одну з бандур майстер виготовив на прохання Максима Рильського. Творчістю земляка цікавився й Олександр Довженко.

В історію нашого мистецтва Олександр Корнієвський увійшов ще й тим, що був не просто неперевершеним майстром бандури, а значно вдосконалив цей старовинний інструмент. За його методикою бандури створюють й нині. Вершиною творчого пошуку була створена майстром майже у 80 років бандура-арфа, як він її назвав, — інструмент, що поєднував дві бандури й акордеон. Загалом бандури Корнієвського грали скрізь, де мешкали українці, — від Кубані до Казахстану і Далекого Сходу. Окрім того, майстер виготовляв ще багато інших струнних інструментів — цимбали, мандоліни, арфи, ліри, скрипки.

Олександр Корнієвський і сам був хорошим кобзарем-аранжувальником. А ще чимало робив для згуртування кобзарської спільноти.

...У серпні 1937 року Олександра Корнієвського заарештували співробітники НКВС. Під час обшуку забрали листи, фотографії, медаль, отриману за бандуру на Всеросійській виставці 1913 року. Безглуздий, здавалося б, арешт відомого майстра і музиканта насправді цілком вписувався в жахливу атмосферу початку масового терору, атмосферу придушення всього національного. Корнієвського восени засудили й відправили на 10 років до Сибіру саме за виготовлення “крамольного національного інструмента”. І після заслання йому ще десять років не дозволяли повернутися в Україну. За цей час на долю майстра випала не одна трагедія. Був репресований його

Василь Нечепя

син, дружина загинула під час спалення фашистами Корюківки, а дочка померла у блокадному Ленінграді.

Стільки переживши, Олександр Корнієвський до останнього займався творчістю. Спілкувався з кобзарями України, збирав у себе в Корюківці інструменти для омріяного музею української бандури. Можливо, ця мрія й здійсниться хоч би в наш час. Поки що ж у дні ювілею в місті було відкрито музей видатного майстра.

СТРУНИ ЗАВЖДИ КЛИКАЛИ ДО ВОЛІ
На продовження теми я попросив поділитися думками лауреата Національної премії Ук-

раїни ім. Тараса Шевченка, народного артиста України, відомого кобзаря-лірника, земляка чернігівця Василя НЕЧЕПУ.

— Поне Василю, кобзарське мистецтво своєю волелюбністю завжди викликало ненависть усіх колоніальних режимів, що панували в Україні. Нарешті воно знаходить підтримку української влади.

— Так, і свідчення цього — недавній Указ Президента України Віктора Ющенка про розвиток і підтримку мистецтва бандури. Згідно з Указом, щороку відбуватиметься фестиваль бандурного мистецтва імені Остапа Вересая, що матиме міжнародний статус. На ньому виступатимуть

У музеї О. Корнієвського

сучасні й автентичні кобзарі, ансамблі. Переможця відзначатимуть президентськими преміями. Торік у листопаді в Національній опері відбулося велике всеукраїнське кобзарське свято, де було зачитано цей Указ, вшановували кобзарів з усієї України, глава держави вручав їм нагороди, відзнаки за почесні звання.

Уже є відповідний наказ про фестиваль у Міністерстві культури і туризму. Обласним управлінням доручено активно долучитися до проведення фестивалю, розвитку кобзарського мистецтва на місцях.

— Активно включилася у виконання Указу Президента і славна кобзарськими традиціями Чернігівщина.

— Саме в руслі цього й було проведено численні заходи на відзначення 120-річчя з дня народження Олександра Корнієвського, з яким я багато спілкувався в його останні роки.

Фактичним початком регіональних заходів Всеукраїнського фестивалю стало свято бандуристів у Чернігові. Тут, в актовому залі музичної школи ім. Вільконського, яка нещодавно святкувала 100-річчя, відбувся концерт молодих бандуристів. Уявіть: на сцені водночас сто бандуристів.

— Ви входите до оргкомітету фестивалю. Які наступні акції планують?

— Наступною буде Сумщина, потім проведемо свято бандуристів в інших регіонах. А на Сумщині долучаємося до державної програми відзначення 350-річчя Конотопської битви. Тож у червні запрошуємо всіх до Конотопа. Бандуристи й там будуть на першому плані, як завжди в нашій історії. Адже бандуристи йшли попереду, говорили людям правду, сліпі, відкривали очі зрячим.

Кобзарське мистецтво — це багатство народу нашого, яке весь час нищили. Бо нищили український етнос, його прадавні традиції, культуру. А це культура глибинна. Торік ми відзначали 100-річчя відкриття знаменитої Мезинської стоянки першої людини. Тож там ще 15 тисяч років тому грали на орнаментованих, пофарбованих музичних інструментах.

Світ, до речі, про це знає. Щойно аж у Полінезії вийшла книжка, автори якої — маорієць та індіанець — пишуть про коріння своїх народів, яке з Приазов'я. На обкладинці книжки — золотий тризуб. Треба знати про це й нам, українцям.

Свято бандуристів у Чернігові

Матеріали підготував
Петро АНТОНЕНКО
Фото Віктора КОШМАЛА

ФІЛОСОФІЯ СЕРЦЯ КШИШТОФА ЗАНУССІ

ПРОСТІР

Сергій КЛИМКО

З 8 до 13 квітня відбулися Дні польського кіно — ретроспективний показ кінострічок режисера Кшиштофа Зануссі, присвячений його сімдесятиріччю. Захід разом із Богданом Ступкою та представниками мистецьких і культурних інституцій відкривав ювіляр, який відвідує Україну не вперше. У програмі переглядів — і ранні роботи метра, і сучасні картини. Зокрема відбулася прем'єра фільму “Серце на долоні”, в якому за головну роль Богдан Ступка на Третью міжнародному кінофестивалі у Римі отримав почесний приз — срібного “Марка Аврелія”.

Фільм “Серце на долоні”, за словами автора, “антипостмодерністський”, призначений стати альтернативою так званому масовому кіно.

Герой фільму — Костянтин, немолодий олігарх, що веде гедоністичний спосіб життя, власник мережі супермаркетів, раптом опиняється перед потребою трансплантації серця. Проте знайти донора, навіть для людини багатой, непросто. У лікарні він зустрічає хлопця Стефана, який “вчився на філософському”, через доброту сердечну втратив роботу, розстався з дівчиною і залупатвся у житті.

Нав'язлива ідея молодика — самогубство. Через невдалу спробу його здійснити він і опинився у лікарні. Олігарх, звичайно ж, хоче “допомогти” хлопцеві здійснити бажання так, щоб здорове серце донора не постраждало. Стефанові створюють усі умови для комфортного прощання з життям — особистий помічник олігарха виконує всі побажання приреченого й намагається вберегти серце від пошкодження. Проте, за іронією долі, помічник стає жертвою власних старань — намагаючись покін-

Фото Ксенії Гладішевої

Кшиштоф Зануссі, Ежи Онух, Богдан Ступка, Олег Кохан

чити з нещасним, сам гине в автокатастрофі, ставши довгоочікуваним донором для свого хазяїна.

Отримавши нове серце, олігарх несподівано стає добрим і турботливим, вирішивши присвятити життя благодійності, а хлопця, до якого повернулось кохання, призначає директором магазину, де той колись працював.

Серце у фільмі протистоїть розуму: занадто самовпевнені й бідний, і багатий втрачають сенс життя, не маючи нічого святого. Повернення серця — у фізичному сенсі чи в особі коханої дівчини — дарує обом шанс стати великодушними.

Філософія, що втратила серце, на думку автора, приречена на загибель. Таку філософію режисер називає постмодернізмом. У кадрі навіть з'являється фрагмент відеолекції засновника деконструкції Жака Деріда, почувши яку, ще хво-

рий Костянтин вирішив пожертвувати гроші на філософські дослідження, щоб остаточно розвалити світ. Цю філософську течію Зануссі звинувачує у релятивізації традиційних цінностей, змішанні життєвих орієнтирів людини, і з нетерпінням чекає на її загибель.

Ще одна сюжетна лінія — це зображення вільного ринку, де все продається, де єдина цінність — золото. Зробивши молодого і перспективного юнака директором супермаркету, режисер сподівається на можливість ринку з “людським обличчям”, не зараженого релятивізмом. Форма притчі, якою є фільм “Серце на долоні”, надає можливість розповісти історію про перемогу добра над злом, звівши життєві ситуації до метафоричного рівня. Головне ж у такій перспективі — це надія на глядача, на те, що метафора здатна втілитись у конкретику людського існування.

Леонід ТОМА,
м. Харків

Український театр, на відміну від російського, прибалтійського, польського, ще і не починав реформуватися. Парадоксальна ситуація: “Титанік” — Радянський Союз з відповідною ідеологією у трюмах давно поринув у міфологічні глибини історії. Уніфікована система театральності керівництва залишилась “на плаву”. Мінкульт України кидає рятувальні круги національним театрам і з олімпійським спокоєм вдвляється в порожній океанський простір. Тож бюджетні витрати великі, а зарплати в театрах мізерні, немає можливості підтримати національну драматургію, здійснити потрібний фінансовий маневр, визначити магістральний напрям роботи театральних колективів.

Попри це, Запорізький академічний український музично-драматичний театр протягом останніх двох років здійснює сміливий і амбітний проект — створення ландшафтних вистав-видовищ “Тарас Бульба” і “Козак Мамай”. Легендарний острів Хортиця стає майданчиком, на якому відбувається сценічне дійство (вперше у пострадянському просторі). Запорізький театр рушив до глядача, не чекаючи сприятливих умов.

Як і в кожній великій справі, тут був певний ризик, і це добре усвідомив директор театру, заслужений діяч мистецтв України Валентин Слонов, ініціатор проекту. Успіх не прийшов сам. Перед цим Запорізький театр “зарезервував” для себе ціле гроно випускників Харківської академії мистецтв. Саме новобранець харківського резерву Андрій Попудренко чудово виконав роль Андрія у “Тарасі Бульбі” й Козака Мамаю в однойменній виставі.

Ландшафтна вистава К. Карпенка, яку поставив режисер Є. Головатюк, — продовження героїкоромантичної теми, що завжди виділяла Запорізький театр. Автори вистави не пішли шляхом повторення образу-символу Козака Мамаю з арийським корінням, який має ознаки запорозького характерника, “сонячного стрільця”, що сидить під деревом у позі “напівлотоса”. Вони творять живу картину буття українського народу того часу з реалістично окресленими образами і колізіями. Добре прочитується сюжетна канва.

“Козак Мамай” — “театральна дума”, яку вивів на авансцену театру режисер — заслужений діяч мистецтв України Євген Головатюк. Його схильність до символізму й узагальнення виявляється у цьому театральному дійстві, якому передувала сцена театру. Все це втілилось у телевізійній версії. Режисер так повертає “Магічний кристал”, що цілком реалістичний сюжет набуває сили узагальнення, виростає до висот народної міфології, що найкраще виявилась у кобзарських думах.

Рідні брати — захисник і символ рідної землі “Козак Мамай” і яничар — “Чорна кров” Делегат гинуть у боротьбі один з одним. Тут можна згадати епос “Шахнаме”, коли непереможний богатир Рустам гине переможеним тільки тоді, коли злий Див розрубує його напіл, і легендарний богатир починає битися сам із собою.

Режисерові й авторів “Козака Мамаю” пощастило знайти найголовніший контрапункт, який піднімає реалістичну течію театральності дійства на висоту катарсису. Режисерові й акторам вдалося вловити “широкоформатність” розгортання театральної дії на великому просторі, де все підпорядковано одному — зосередити увагу глядача на контрапунктних точках дійства. І знаменно, що “Козак Мамай” продовжує заявлену у “Тарасі Бульбі” тему товариства і зради, адже брат Козака Мамаю служить бусурманам.

Торік постала на сцені запорізьців “Майська ніч” Гоголя — апофеоз поетичного сприйняття світу, ще не розчленованого на екзистенційні “острови”, а цілісний, з ясною основою буття. Музика — складова театру. Це відчували ще давні елліни, які дали богиням музики і танцю імена Евтерпа і Терпсихора. Художник-постановник Катерина Слонова, хоч і молодий, але вже відомий сценограф, плідно працює із Запорізьким театром. Її яскравий романтично-авангардний стиль знайшов втілення у багатьох виставах театру. Вона також працює в Київській анімаційній кіномастерні. Чуття нового, яскрава стилістика — ось візитівка талановитого художника-сценографа. Катерина Слонова бере той першокристал, геометричну форму, яка стає діючою субстанцією вистави. Ця форма не створює життєвих асоціацій, але це просторова структура, яка виражає ритм і акценти дійства.

Оригінальна сценографія, де світло відіграє образотворчу роль, багатство музики і пластики, де поєднано різні стилі, але не еkleктично, а в органічному розвитку, — все це дає змогу донести гоголівську філософію й естетику.

Ще недавно ми думали, що світ вивчено. Глибина його зникла з горизонту. Простягалась велика картина. Не стало вічних цінностей, які відкривали перспективи. Але знову запрогло серце вічних істин. І коли заглиблюєшся в атмосферу гоголівського світу, що постає на сцені, то розумієш, що не події минулого хвилюють наше серце, а символи. Музика ідеально виражає символ. Перехід від побутового реалізму до осоненого символізму немінуче супроводжується пробудженням духу музики. Згадаймо Ніцше: “Увічняйте пліщем чоло ваше, візьміть у руки тирси і не дивуйтеся, якщо тигри і пантери ляжуть біля ваших ніг... Ви повинні супроводжувати діючі істини урочистою ходю від Інду”. Саме цей діонісійський осонений дух панує у спектаклі.

Гоголівську тематику добре заволої запорізьці, це одна із складових магістрального напрямку театру, який передбачає історичну героїчну романтику, музичний авангардний експеримент і ефективну роботу “малої сцени”, де успішно випробовують сили молоді режисери, драматурги й актори. Яскраво й оригінально поставили у Запорізькому театрі “Ревізора” М. Гоголя (режисер-постановник А. Денисенко). Стилістика спектаклю веде нас до первісної гоголівської редакції твору, а музичність, пластика і поліфонія дають змогу віднайти “золоту середину” між історичною достовірністю і сучасним прочитанням.

Немає сумніву, що академічний театр у нинішньому вигляді має зазнати реформування. І початки такого реформування можна побачити у діяльності Запорізького академічного українського музично-драматичного театру імені В. Магара. По-перше, це створення цілком нового жанру — ландшафтних вистав, “театру на повітрі”, де героїкоромантична традиція театру отримала нову якість і естетику. “Тарас Бульба” і “Козак Мамай” стали віхами для всього українського театру. По-друге, театр знаходить сили освоювати авангардне мелодраматичне дійство, що особливо яскраво виявилось у “Тайнстві творіння”. По-третє, Запорізький театр, який започаткував всеукраїнський фестиваль академічних театрів, прагне розірвати коло самоізоляції, знайти нові організаційні форми театральності процесу. Театр прагне бути посередником між глибинним розумінням небагатьох і пересічним розумінням більшості. Зміни способу вираження мистецтва здійснюються не відразу.

Непросто перейти перевал і звільнитися від нашарувань духу театру, відтворити на сцені його ірраціональний шал. Але саме в цьому і полягає надзавдання мистецтва.

НАТХНЕНИЙ ГОГОЛЕМ

Ніна ГНАТЮК
Фото Ксенії ГЛАДИШЕВОЇ

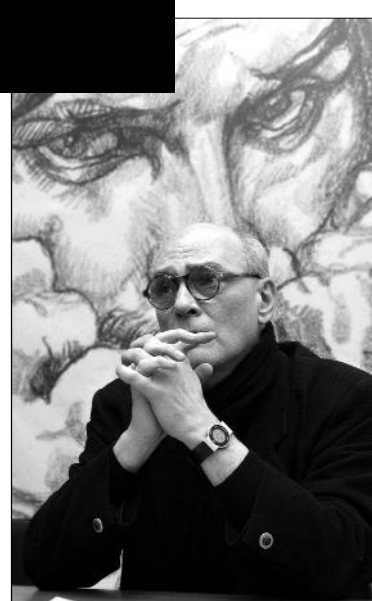
“Гоголь народився...” Це не просто назва виставки унікальних графічних робіт Сергія Якутовича, що з 7 до 17 квітня експонується в Українському домі в Києві. Геніальному Гоголю і його героям дав друге народження своїм натхненням, уявою і глибинним проникненням у таємниці душі й творчості великого письменника наш видатний майстер графіки, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка Сергій Якутович. Із 1 до 8 квітня виставку цих робіт, присвячену 200-літтю з дня народження Миколи Гоголя, було показано у штаб-квартирі ЮНЕСКО в Парижі. А нині з нею мають змогу ознайомитися жителі й гості столиці України.

Сергій Якутович не просто ілюстрував “Вечори на хуторі біля Диканьки”, “Миргород”, “Тараса Бульбу”. Над “Гоголем” художник

працював упродовж п'яти років. На початку 2003-го з'явилися ілюстрації до “Тараса Бульби”, що вийшли окремим виданням. Потім тривала величезна праця над екранізацією цієї повісті, де в головній ролі знявся Богдан Ступка, а режисером став Володимир Бортко.

Для екранізації цього всесвітньо відомого твору художник зробив близько тисячі ескізів костюмів, декорацій, розкадровок мізансцен, гриму головних героїв, реквізиту. Митець створив ілюстрації до проекту “Гоголь. Всі повісті”, здійсненого видавництвом “Либідь”. Крім того, він автор більш як сорока портретів великого сина української землі.

Здається, жоден великий майстер пензля з таким натхненням і внятковою віддачею сил не трудився над одухотворенням шедеврів світового генія. Хоч принагідно варто зазначити, що український графік відомий також як ілюстратор творів В. Шекспіра, О. Толстого, Ф. Досто-

євського, О. Дюма, Ф. Ніцше тощо.

Відкриваючи виставку, міністр культури і туризму України Василь Вовкун зауважив, що гоголівська тема у творчості Сергія Якутовича — унікальне явище. Його виставка в Парижі пройшла з великим успіхом. А тепер роботи захоплюють, хвилюють, налаштовують на роздуми нас.

Сергій Якутович був небагато-словним: “Дякую Гоголю. Дякую Україні. Дякую Богові, що я народився саме тут. Це було непросто зробити, але я втішений, що вдалося здійснити свої задуми. Сподіваймося і любимо!”

Ходимо виставковим залом, вдвляємося в обличчя гоголівських героїв, ще і ще раз підходимо до портретів одного з найпопулярніших і найтаємничіших класиків, що належить і українській, і російській літературі. Художнику леглося дотиком пера до паперу вдалося передати не лише час і місце подій, дух тієї епохи, а й, здається, саме повітря, той простір, що зветься макросвітом чи всесвітом Гоголя.

ЧИ ДІЖДЕТЬСЯ ІКОНА БЛАГОВІЩЕННЯ ВІДБУДОВИ РІДНОЇ ЦЕРКВИ?

Віталій КОВАЛЕНКО,
журналіст

Понад сорок років зберігаю ікону з надією, що вона таки займе своє місце у рідній церкві, яку потрібно відбудувати.

1917 рік. Комуно-більшовицький переворот у Російській імперії, здійснений Леніним, докотився до мальовничого села Ярославця Глухівського (нині Кролевецького) району на Сумщині (до 1939 року Чернігівська область). Ярославець знаменитий тим, що в ньому був маєток сім'ї Кочубеїв, у садібі якого існувала світлиця гетьмана Івана Мазепи. Це тут донька Василя Кочубея закохалася в Івана Степановича Мазепу, а він у листах називав її “квітом рожевим”.

При маєтку спочатку існувала дерев'яна церква. Згодом, перебуваючи на кам'яну, назвали її на честь Благовіщення. Фотографії цієї місцевої пам'ятки не бачив. Розраховую, що хтось із односельців її має та озветься.

1934 року церкву зруйнували комуністи. Одного з руйнівників на прізвище Артюх придало до смерті. Така ось кара...

Головна ікона цього храму знайшла місце у кладовищенській церкві св. Михаїла. Ікону написано олією, автор невідомий. На дощці з двох половинок заввишки 119, завширшки 60 сантиметрів зображено Марію, яка навколішках у присутності архангела Гавриїла звертається з молитвою до Бога. Живопис дуже схожий на італійський, у чітких ніжних тонах. І все було б добре, якби не спіткала її стражденна доля. За часів німецької окупації села партизани-ковпаківці обрали образ мішенню і в присутності парафіян розстріляли з гвинтівки. Мій дід Макар Андрійович Грищенко, художник, заніс її до хати й рес-

таврував. Потім повернув церкві. У 60-х роках, перебуваючи в мамі Анни Макарівни на канікулах, я проходив повз церкву (там поховані дід і баба, до речі, козачка Тетяна Титівна (дівоче прізвище Шутенко), про що свідчить старовинний паспорт, який у мене зберігається), побачив зірвані бокові двері. Зайшов у порожене, без ікон і навіть олтаря, на якому було закріплено цю ікону, приміщення. Душа моя теж взялася пустою: маленьким я частенько бував (особливо під час війни) на службах і любив слухати, як із хорів лунав спів церковного хору — “півчої”, а тепер там гуляв протяг. Засмучений, виходив із церкви і раптом... біля моїх ніг засіяла від со-

Флігель маєтку Кочубеїв. Березень 2003 р.

Ікона Благовіщення. Реставрації не підлягає...

нячного проміння знайома ікона. Вона була вся у тріщинах. Піднявши голову, я побачив просто над іконою великий круглий отвір. Дощі зробили свою справу. Але де були люди, сільські люди?... Я підняв ікону й поніс її до маминої хати на куток Малої Горбачівки — Самару. Потім з мамою на тильному боці ікони розгледіли п'ять кульових отворів. Дід їх не замазав. Мабуть, для того, щоб побачили нащадки.

Ікону я повіз до столиці. Передав на реставрацію до Музею історії Києва. На жаль, повністю відновити її не змогли, але продовжили вік ікони-мучениці.

Мрію про те, що відгукнуться люди і зможуть відбудувати у селі Ярославці церкву Благовіщення. А ікона, яку я поверну, зайняла б своє місце у храмі. Тоді й село відродиться, не буде в такому жалюгідному стані, як зараз.

Ярославець був помітним і квітучим у козацьку добу, бо розташований між Батурином і Глуховом. І сьогодні Кочубеївський парк з островом — його називають “Панський сад” — може бути об'єктом уваги в зеленому туризмі. Прикро, що місцева сільська рада — і через брак коштів, і через безініціативність — не відновлює села. Скажімо, вціліле кочубеївське приміщення — флігель — можна відремонтувати і створити сільський історико-краєзнавчий музей, для якого експонати є. Та влада розводиться руками — ось

якби хтось зробив. І не цінують, не помічають унікальності рідного села. Ярославець має метеорит, що виступає з землі в урочищі Сухий Ліс. Можливо, від падіння метеорита ліс і згорів, від чого й назва — Сухий. Є й городище — в урочищі Яндола. Про нього згадується у літописах Чернігівщини, що зародження його — ще за часів Київської Русі, як і назва села від одного із чернігівських князів Ярослава.

Та, на жаль, нікого, зокрема і Кролевецьку районну раду, історія села не цікавить. І на прохання учнів сільської школи розмістити зібрані експонати в старовинному будинку не відгукуються.

Ось і в путівнику Сергія Удовика “Східна Україна” (Київ: Ваклер, 2007) відомостей про село Ярославець не надано. Мабуть, на догоду комусь так треба. А я пам'ятаю, як піхотинець у війну, йдучи у строю, сказав: “Скільки пройшов, а такого красивого села ніде не бачив”...

**ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

АНОНС

ПОЛТАВСЬКЕ ОБЛАСНЕ ОБ'ЄДНАННЯ ВУТ «ПРОСВІТА» ІМ. Т. ШЕВЧЕНКА ПОВІДОМЛЯЄ

Станом на 10 квітня зібрано 662 105 грн

Збирання коштів на спорудження пам'ятника Великому Гетьманові України Іванові Мазепі триває. До списку жертводавців ([див. prosvita.poltava.ua](http://div.prosvita.poltava.ua)) долучилися: народні депутати України Станіслав Довгий — 1000 грн та Арсеній Яценюк — 1000 грн; Петро Пшик (США) — 800 грн; Фелоненко Василь Сергійович (Полтава) — 100 грн; родина Брусніловських (Полтава) — 200 грн; Глупова М. С. (Полтава) — 25 грн; Дениско Тетяна (Полтава) — 100 грн; Деснянська р/о КУНу, м. Київ — 500 грн; прізвище не вказано через “Укрсиббанк” — 30 грн; Гринь Андрій Анатолійович (Київ) — 100 грн; студенти факультету інформатики КНУ ім. Тараса

Шевченка — 400 грн; Сергій Кудан (Черкаська область) — 350 грн; Ольга Смазалова — 200 грн; Микола Химич — 300 грн; Ольга Сапо — 600 грн; Уляна Джаман — 160 грн; Сашко Положинський (гурт ТАРТАК) — 1000 грн; Тетяна Александрова (Полтава) — 300 грн.

Просимо долучатися до цієї святої справи всіх небайдужих українців і безмежно вдячні тим, хто відгукнувся.

Кошти на пам'ятник Іванові Мазепі просимо надсилати:

ПОСТ “Прогвіта” Харківська обласна філія АКБ “Укрсоцбанк”, р/р 26005710001231 МФО 351016, код ЄДРПОУ 22527966 “Благодійна пожертва на пам'ятник Іванові Мазепі”

Імена жертводавців буде викарбувано на спеціальній таблиці.

Телефони об'єднання “Прогвіта” в Полтаві: 8-05322-7-31-45; 8-0532-56-41-45

Засновник:
Всеукраїнське товариство “Прогвіта” імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

**Перший заступник
головного редактора**
Ніна ГНАТЮК
279-49-47

Заступник головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47

**Заступник головного редактора
з виробничих питань**
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
Відділ культури
Сергій КЛИМКО
279-49-47

Відділ прогвітанської роботи
Надія КИР'ЯН
270-55-57

Відділ коректури
Олена ШУЛЬГА
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Інтернет-редактор
Євген БУКЕТ
279-39-55

Черговий редактор
Людмила ІЛЛЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovo-prosvity.org.ua

**Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
“Преса України” у середу.**
Зам. № 3301215
Наклад у квітні — 57500

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.

При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Прогвіти”
обов'язкове.

Індекс газети
“Слово Прогвіти” — 30617
**Передплатна ціна, враховуючи
поштові послуги:**
на місяць — 4,27 грн.
на 3 місяці — 12,36 грн.
на 6 місяців — 23,42 грн.

